

Stichting

Pensioenfonds

Openbare Bibliotheken

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen

Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen

Telefoon: 045 - 5763 333

Telefax: 045 - 5741 117

Ingeschreven in het Handelsregister van

de Kamer van Koophandel en Fabrieken

onder nummer 4155 0223 0000

Verslag over het boekjaar

1-1-2012 t/m 31-12-2012

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	9
Bestuursverslag	
Voorwoord	11
Algemeen	12
Pensioenregeling	22
Algemene ontwikkelingen	23
Fondsspecifieke ontwikkelingen	27
Risicoparagraaf	29
Beleggingen	35
Samenvatting actuariel rapport	
Voorziening pensioenverplichtingen	45
Verslag van het verantwoordingsorgaan	
Oordeel verantwoordingsorgaan	49
Reactie van het bestuur	50
Jaarrekening	
Balans per 31 december	52
Staat van baten en lasten	54
Kasstroomoverzicht	56
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	57
Toelichting op de balans per 31 december	61
Toelichting op de staat van baten en lasten	69
Risicoparagraaf	74
Overige gegevens	
Gebeurtenissen na balansdatum	83
Financiering	83
Resultaatbestemming	84
Uitvoering	84
Actuariële verklaring	85
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	87

Bestuur en organisatie

Bestuur

per 31 december 2012

Benoemd door de werknemersorganisatie

ABVA/KABO FNV resp. CNV Publieke Zaak

E.C. Grootendorst	voorzitter
W.R. Oosterink	
G. de Ruiter	plv. voorzitter
Mevr. H. Yagoubi	

Benoemd door de Werkgeversvereniging

Openbare Bibliotheken (WOB)

H.T. Das	
W.A. Feijt	secretaris-penningmeester (vanaf 1-1-2012)
Mevr. H.E. de Herder	plv. secretaris-penningmeester (vanaf 1-1-2012)
J.J.M. van Pelt	(t/m 30-06-2012)
Vacature	(van 01-07-2012 tot 19-02-2013) ¹⁾

Deelnemersraad

Mevr. I.A. Annegarn	
R.W. Blei	secretaris
D. van der Bijl	voorzitter
Mevr. A.M. Bovenberg	lid gepensioneerden
Mevr. M. Griffiths-Broekhuis	
A. Haaksma	
Mevr. I. Tervoort	
Mevr. A.H.M.H. Verhagen-Bijen	lid gepensioneerden
Mevr. E. Verhagen	lid gepensioneerden
Mevr. C. Wiewel	

1) *Mevrouw C.P.M. Teunissen zal de heer J.J.M. van Pelt opvolgen en doorloopt vanaf 1 september 2012 de procedure inzake benoeming bij DNB. Mevrouw Teunissen neemt vanaf 1 september 2012 als toehoorder deel aan de bestuurs- en commissievergaderingen en is per 19 februari 2013 formeel benoemd als bestuurslid.*

Verantwoordingsorgaan

B. Dingemans	werkgeverslid
F.E.M.C. van Groeninge	werkgeverslid, voorzitter
A. Beek	werknemerslid
L.B. Pool	werknemerslid (tot 11 januari 2012)
Vacature	vanaf 12 januari 2012
H. de Bruin	lid gepensioneerden
R. Kooijman	lid gepensioneerden, secretaris

Auditcommissie

Mevr. H.E. de Herder
E.C. Grootendorst
W.R. Oosterink
W.A. Feijt

Beleggingscommissie

B. van de Belt ¹⁾	
W.A. Feijt	(vanaf 1 januari 2012)
E.C. Grootendorst	
J.J.M. van Pelt	(t/m 30-06-2012)
W.R. Oosterink	(vanaf 18-09-2012)
G. de Ruiter	

Commissie Communicatie

H.T. Das	
Mevr. H.E. de Herder	
W.R. Oosterink	(t/m 10-10-2012)
Mevr. H. Yagoubi	(vanaf 10-10-2012)

Pensioencommissie

W.A. Feijt	(vanaf 15 februari 2012)
J.J.M. van Pelt	(t/m 30-06-2012)
G. de Ruiter	
Mevr. H. Yagoubi	
Vacature	(vanaf 01-07-2012) ²⁾

1) De heer van de Belt neemt als extern deskundige deel aan de beleggingscommissie.

2) Mevrouw Teunissen neemt vanaf 1 september 2012 als toehoorder deel aan de bestuurs- en commissievergaderingen.

Externe organisatie

Raadgevend actuaris	Mercer (Nederland) BV Startbaan 6 1185 XR Amstelveen
Waarmerkend actuaris	Towers Watson Netherlands B.V. Prof. E.M. Meijerslaan 5 1183 AV Amstelveen
Accountant	Ernst & Young Accountants LLP Stationsplein 8C 6221 BT Maastricht
Herverzekering	ZwitserLeven N.V. Burgermeester Rijnderslaan 7 1185 MD Amstelveen
Administratie en uitvoerend actuaariaat	AZL N.V. Akerstraat 92 6411 HD Heerlen
Fiduciair vermogensbeheerder	AZL Vermogensbeheer B.V. (handelend onder de naam ING Investment Management Implemented Client Solutions [ICS]) Akerstraat 92 6411 HD Heerlen
Beheerder Overlay	F & C Jachthavenweg 109k 1081 KM Amsterdam
Monitoring en custody	KAS BANK N.V. Nieuwezijds Voorburgwal 225 1012 RL Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2012	2011	2010	2009	2008
Aantallen					
Deelnemers	8.389	8.803	9.292	9.430	9.432
Gewezen deelnemers	9.719	9.532	9.137	9.017	9.423
Pensioengerechtigden	4.859	4.468	4.172	3.956	3.691
Totaal	22.967	22.803	22.601	22.403	22.546
Premieontwikkeling					
OP-pakket					
Percentage pensioen bijdrage	22,50%	22,50%	21,50%	19,00%	16,50%
Verhaalspercentage 1 ¹⁾	8,80%	8,80%	8,40%	7,40%	6,50%
Franchise per 1 januari	13.227	12.898	12.673	12.465	12.209

1) Het verhaalspercentage 1 wordt berekend over het pensioengevend salaris na aftrek van de franchise.

	2012	2011	2010	2009	2008
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen	1.439.103	1.270.308	1.120.132	972.265	875.001
Beleggingsopbrengsten	184.076	135.046	129.283	113.656	-213.505
Rendement op basis van total return (exclusief risico overlay)	15,2%	11,9%	13,0%	15,9%	-23,5%
Reserves					
Algemene reserve	-38.092	-87.397	-66.372	-32.525	-164.198
Solvabiliteitsreserve	184.787	172.565	185.019	152.825	194.881
Totaal reserves	146.695	85.168	118.647	120.300	30.683
VPL-Overgangsregeling	5.255	0	0	0	0
Voorziening pensioenverplichtingen					
Eigen rekening	1.318.954	1.187.147	1.006.607	863.556	830.848
Herverzekering	6.775	6.831	6.813	6.511	6.845
	1.325.729	1.193.978	1.013.420	870.067	837.693
Overige technische voorzieningen	3.558	8.874	10.519	10.709	12.187
Bijdragen	43.132	44.316	42.624	37.082	30.962
Pensioenuitkeringen	32.458	30.954	29.420	28.583	26.881
Dekkingsgraad o.b.v. FTK	111,1%	107,1%	111,7%	113,8%	103,6%
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. FTK	114,0%	114,4%	118,2%	117,5%	123,1%
Reële dekkingsgraad	74,2%	70,9%	74,8%	73,3%	
Gemiddelde rente	2,4%	2,8%	3,5%	3,9%	3,6%

Bestuursverslag

Voorwoord

Inleiding

Alle in dit jaarverslag vermelde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, weergegeven in eenheden van € 1.000.

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) is opgericht op 1 januari 1957 en heeft als statutaire vestigingsplaats 's-Gravenhage. Het is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds op grond van de Wet verplichte deelneming in een Bedrijfstakpensioenfonds 2000. De verplichtstelling geldt voor iedere werknemer die in dienst is van een in Nederland gevestigde privaatrechtelijke openbare bibliotheek of een andere werkgever die door het bestuur is aanvaard als aangesloten werkgever. Het gaat steeds om instellingen die onder de werkingssfeer van de CAO Openbare Bibliotheken vallen. Bij het POB kunnen ook instellingen zijn aangesloten die daartoe een verzoek hebben ingediend en voldoende verwantschap vertonen met de bedrijfsactiviteiten van bibliotheken.

Financiële situatie

Eind december 2012 bedroeg de aan De Nederlandsche Bank (DNB) gerapporteerde dekkingsgraad van het POB 111,1% en deze is gestegen ten opzichte van 107,1% per eind december 2011.

De dekkingsgraad ligt eind 2012 boven de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,1%. Het POB is echter nog niet uit herstel. Daarvan is volgens DNB pas sprake zodra de dekkingsgraad drie achtereenvolgende kwartalen minimaal gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad van 114,0%. Het herstelplan is tot dat moment van toepassing. Naast de DNB dekkingsgraad, die wordt vastgesteld op basis van de door DNB voorgeschreven gemodelleerde rente, stelt het fonds nog steeds een dekkingsgraad op basis van de zuivere marktrente vast. Deze beleidsdekkingsgraad wordt gehanteerd voor het nemen van beleidsbeslissingen (zoals toeslagverlening) en bedraagt per 31 december 2012 106,4% (eind 2011: 103,7%).

In dit bestuursverslag wordt separaat verslag gedaan van de financiële positie van het fonds en het herstelplan.

Kredietcrisis en herstelplan

De geplande dekkingsgraad volgens het herstelplan ultimo 2012 is 110,1% en de dekkingsgraad volgens DNB systematiek is 111,1%. Het bestuur evalueert jaarlijks de voortgang van het herstel op basis van de stand per 31 december.

In lijn met dit herstelplan en het geldende beleidskader heeft het bestuur voor 2013 de volgende maatregelen genomen:

Continuering van de premie

Gezien de financiële situatie van het POB is premieverhoging niet aan de orde. Een verhoging van de premie was niet strikt noodzakelijk en is, mede rekening houdend met de belangen van de werkgevers en werknemers, achterwege gebleven.

Per 1 januari 2013 is de premie gehandhaafd op 22,5%.

Geen toeslagverlening

Het POB probeert ieder jaar de pensioenuitkeringen en de opgebouwde aanspraken te verhogen.

Helaas kan per 1 januari 2013 geen toeslag worden gegeven. Redenen hiervoor zijn de aanhoudend verslechterde financiële positie van het POB en de dekkingsgraad, die het POB hanteert bij zijn beleidsvorming.

Aanpassing van het beleggingsbeleid

Het POB heeft in 2012 zijn beleidslijn ten aanzien van het vermogensbeheer voortgezet inzake het beleidskader, beleggingsplan met bijbehorende beleggingsrichtlijnen en risicoafdekking. In 2013 zullen er als gevolg van de uitkomsten van de in het verslagjaar verrichte ALM-studie wijzigingen in het beleggingsbeleid gaan plaatsvinden.

Algemeen

Doelstelling

De doelstelling van het POB luidt volgens de statuten: "het treffen van pensioenvoorzieningen ter zake van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid voor deelnemers en gewezen deelnemers aan de pensioenregeling, alsmede voor hun nagelaten betrekkingen, overeenkomstig de bepalingen van deze statuten en het pensioenreglement".

ABTN

Het POB evalueert jaarlijks de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). In december 2012 heeft het POB met positief advies van de deelnemersraad een bijgewerkte ABTN vastgesteld. De belangrijkste wijzigingen in 2012 hebben betrekking op:

- Een actualisering naar aanleiding van wijzigingen in de overige fondsstukken zoals de wijziging in de organisatiestructuur, de invoering van het Dagelijks Bestuur, opname van een insiderregeling in de gedragscode;
- Een verwijzing naar het feit dat ook instellingen kunnen zijn aangesloten die daartoe een verzoek hebben ingediend en voldoende verwantschap vertonen met de bedrijfsactiviteiten van bibliotheken;
- Een verduidelijking in hoofdstuk 11 met betrekking tot de financiering van de verplichtingen;
- De paragraaf betreffende de beheersing van risico's in hoofdstuk 12 is aangepast naar de huidige status;
- De opname van de twee dekkingsgraden die het fonds hanteert (paragraaf 12.4);
- Opname van het gewijzigde mandaat met taken en bevoegdheden van de beleggingscommissie;
- Bijlage E: actualisering van de parameters voor berekening marktwaardevoorziening per 1 januari 2012;
- Bijlage F: actualisering van de kostendekkende premie;
- Bijlage G: actualisering van de uitwerking van het minimaal vereist vermogen;
- Bijlage M: nieuwe bijlage Financieel Crisisplan toegevoegd;
- Tekstuele opmerkingen en enkele aanpassingen aan de huidige wet- en regelgeving.

Statuten

De statuten van het POB zijn in het onderhavige verslagjaar niet aangepast. De laatste notariële akte dateert van december 2011.

Bestuur

Het POB werd gedurende 2012 beheerd door een bestuur dat uit acht leden bestaat. Het bestuur kent een paritaire samenstelling. De samenstelling van het bestuur is in 2012 gewijzigd.

Wegens het aftreden van de heer J. J.M. van Pelt per 1 juli 2012 is een vacature ontstaan. De Vereniging Openbare Bibliotheken heeft mevrouw C.P.M. Teunissen voorgedragen als opvolger van de heer Van Pelt. Mevrouw Teunissen heeft de procedure inzake benoeming bij DNB doorlopen en is vervolgens per 19 februari 2013 benoemd nadat DNB heeft aangegeven in te kunnen stemmen met de voorgenomen benoeming.

De vervulling van de functies van (plaatsvervangend) voorzitter en (plaatsvervangend) secretaris-penningmeester wordt afgewisseld. Deze functies worden telkens met ingang van 1 juli voor de duur van 2 jaar vervuld door een vertegenwoordiger van de werkgeverszijde respectievelijk werknemerszijde. Deze functies zijn per 1 juli 2011 gewisseld. De eerstvolgende wisseling vindt plaats per 1 juli 2013.

Het bestuur vergaderde in het verslagjaar op 15 februari, 18 april, 6 juni, 20 juni, 19 september, 2 november en 5 december.

In 2012 is een mandaatregeling voor het Dagelijks Bestuur vastgesteld waarin de taken en bevoegdheden van het Dagelijks Bestuur zijn beschreven. Het Dagelijks Bestuur vergaderde op 14 februari, 14 maart, 21 mei, 4 juli, 11 oktober en 22 november.

Deelnemersraad

De belangrijkste taak van de deelnemersraad is het (on)gevraagd adviseren van het bestuur over een aantal nader in het reglement van de deelnemersraad omschreven zaken. De samenstelling van de deelnemersraad doet recht aan de eisen van de regelgeving op dit punt.

De deelnemersraad kent tien leden, die op voordracht van de vakbonden door het bestuur zijn benoemd. Uitgangspunt voor de verdeling tussen deelnemers en gepensioneerden is de getalsmatige verhouding tussen deze twee categorieën in het bestand van het POB. Op 3 oktober vond een cursus voor de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan plaats. Tijdens deze cursus stonden de volgende onderwerpen centraal:

- Risicobeheersing;
- Wetsvoorstel Versterking Bestuur Pensioenfondsen;
- Nominaal versus reëel pensioencontract.

De deelnemersraad heeft op 20 juni en 5 december gezamenlijk met het bestuur vergaderd.

Daarnaast heeft de deelnemersraad afzonderlijk op 18 januari, 5 juni, 20 juni, 3 oktober en 26 november vergaderd.

In de vergaderingen van de deelnemersraad kwamen onder andere de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- het jaarwerk betreffende verslagjaar 2011;
- de toeslagverlening en de hoogte van de premie per 1-1-2013;
- de wijziging van de ABTN;
- de wijziging van de pensioenreglementen;
- het crisisplan;
- de financiële situatie van het pensioenfonds.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, over het door het bestuur gevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst. Ook heeft het verantwoordingsorgaan het recht gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen aan het bestuur aangaande enkele met name genoemde onderwerpen, zoals de organisatie van het intern toezicht, de interne klachten- en geschillenregeling en het communicatiebeleid. Er wordt verslag gedaan van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan over het door het bestuur gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit telkens twee leden namens de werknemers, de werkgevers en de pensioengerechtigden. In 2012 zijn de heren Kooijman en Beek herbenoemd. Daarnaast heeft de heer Pool zijn lidmaatschap tussentijds beëindigd. In afwachting van de gevolgen van het nieuwe wetsvoorstel 'Versterking bestuur pensioenfondsen' heeft het bestuur besloten deze vacature voorlopig vacant te houden. Het verantwoordingsorgaan vergaderde in het verslagjaar op 7 februari, en 13 juni. Op 7 februari en op 20 juni vergaderde het bestuur met het verantwoordingsorgaan over diverse zaken van het pensioenfonds zoals het jaarwerk 2011, de evaluatie van het proces omtrent het jaarwerk, de financiële positie van het POB, wijzingen in diverse fondsdocumenten en het vergaderschema voor 2013.

Op 3 oktober vond een cursus voor de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan plaats. Tijdens deze cursus stonden de volgende onderwerpen centraal:

- Risicobeheersing;
- Wetsvoorstel Versterking Bestuur Pensioenfondsen;
- Nominaal versus reëel pensioencontract.

Intern toezicht

Op grond van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur dient het bestuur zorg te dragen voor de organisatie van een transparant intern toezicht op het eigen functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds. De taken van het interne toezicht omvatten het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en processen, alsmede het beoordelen van de aansturing van het POB en de wijze waarop het bestuur omgaat met de lange termijnrisico's. Het bestuur heeft besloten om het intern toezicht in te vullen door middel van visitatie. Het bestuur stelt eens per twee jaren een visitatiecommissie samen. De visitatiecommissie ontvangt de opdracht het functioneren van het bestuur van het POB kritisch te bezien. In 2011 heeft het bestuur VCHolland opdracht tot visitatie gegeven. De visitatiecommissie bestond uit drie onafhankelijke deskundigen. Het bestuur heeft de lijst met aanbevelingen ter behandeling verdeeld over de verschillende commissies van het POB. Dit waren o.a. de volgende aanbevelingen:

- Verenigbaarheid van de functie van bestuurslid bij het POB en tevens deelnemer CAO-overleg bij dezelfde bedrijfstak: de verenigbaarheid van functies is een aandachtspunt bij (her)benoeming van (nieuwe) bestuursleden en tussentijds bij melding van de nevenfuncties aan de compliance officer op basis van de gedragscode;
- Jaarlijkse evaluatie van het (dagelijks) bestuur: dit wordt jaarlijks uitgevoerd door een extern persoon en/of organisatie;
- Het uitvoeren van een continuïteitsanalyse: deze voert het POB eens in de drie jaar uit en is voor het laatst uitgevoerd in het verslagjaar;
- Het inzichtelijk maken van de integrale kosten verbonden aan het vermogensbeheer: deze zijn opgenomen in het jaarverslag onder het kopje uitvoeringskosten;
- De onderbouwing van bestuursbesluiten uitgebreider in de bestuursnotulen op te nemen: het bestuur heeft deze aanbeveling overgenomen;
- Na te gaan of het bestuur toch insiders kent: het bestuur heeft dit in het verslagjaar onderzocht en geconstateerd dat de leden van de beleggingscommissie aangemerkt dienen te worden als insider. De mandaatregeling beleggingscommissie en de gedragscode zijn hierop aangepast;
- De visitatiecommissie is voorstander van een integraal integriteitsplan: het bestuur heeft dit plan in het verslagjaar opgesteld en vastgesteld;
- In het risicobeheersingsplan van POB aandacht besteden aan het inflatierisico: de beleggingscommissie heeft dit onderzocht. Voor het POB is het inflatierisico beperkt vanwege de voorwaardelijke toeslagverlening. Wel is het een doorlopend aandachtspunt in de beleggingscommissie.

Deze aanbevelingen zijn in het verslagjaar in de diverse commissies aan de orde geweest. Het bestuur zal in januari 2013 een terugkoppeling verzorgen aan de visitatiecommissie.

Commissies van het bestuur en de Commissie van Beroep

Er zijn vier vaste commissies binnen het bestuur, namelijk de Pensioencommissie, de Commissie Communicatie, de Beleggingscommissie en de Auditcommissie. Deze commissies worden ondersteund door externe adviseurs.

De Pensioencommissie bereidt de inhoudelijke vormgeving van de pensioenregeling voor ten behoeve van het bestuur. Ze geeft zo nodig een nadere uitleg van de pensioenregeling, het regeerakkoord en het septemberpakket 2012 en beziet de mogelijkheden en gevolgen van het nieuwe pensioenakkoord van juni 2011.

De Commissie Communicatie bereidt het communicatiebeleid voor en daarnaast de vormgeving en inhoud voor de te verstrekken informatie aan de verschillende doelgroepen binnen het POB. Ze bepaalt ook de inzet van de meest geschikte communicatiemiddelen. De Beleggingscommissie is ingesteld om de beleggingsactiviteiten te monitoren en alle besluiten op het gebied van beleggingen voor te bereiden voor het bestuur. In 2012 is het mandaat voor de Beleggingscommissie aangepast en vastgesteld. Dit mandaat is opgenomen in bijlage B van de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

De Auditcommissie is ingesteld in het kader van risicomanagement, administratieve organisatie en interne controle van het POB. Tevens richt de commissie zich op de behandeling van algemene zaken, zoals de overeenkomsten met dienstverleners.

De mogelijkheid bestaat om tegen besluiten van het bestuur, als die geen algemene strekking hebben, beroep in te stellen bij de Commissie van Beroep. De leden van deze commissie mogen geen bestuurslid zijn van het POB en ook geen andere band hebben met het POB. Deze commissie, die ad hoc wordt samengesteld, behandelt ingediende bezwaarschriften en brengt de beslissing op beroep en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen ter kennis van het bestuur.

Uitbestede activiteiten

Het vermogen van het POB wordt beheerd door AZL (zelfstandig onderdeel van de ING-Groep) op basis van door het bestuur vastgestelde richtlijnen met betrekking tot het vermogensbeheer. Daarnaast houdt AZL een beleggingsadministratie bij. De pensioenadministratie (deelnemersadministratie en pensioenbetalingen) en de financiële administratie worden eveneens uitgevoerd door AZL.

De actuariële advisering is opgedragen aan Mercer. De waarmeding is opgedragen aan Towers Watson. Het bestuur maakt zodoende onderscheid tussen beleid en uitvoering van het gekozen beleid als het gaat om actuariële werkzaamheden. De raadgevend actuaaris ondersteunt het bestuur met betrekking tot beleidszaken. De acties verbonden aan de uitvoering van het gekozen beleid worden verricht door de uitvoerende actuaaris, die is verbonden aan AZL.

De controle van de administratie en de jaarrekening wordt verricht door Ernst & Young Accountants.

KAS BANK is de custodian van het POB en draagt als zodanig zorg voor de bewaarneming van de effecten van het fonds. Vanaf 2011 verricht KAS BANK ook de (externe) monitoring van de beleggingen van het POB. F&C beheert de aandelenopties en de rente-opties (swaptions) van het fonds. Aanpassingen in de optieposities worden uitgevoerd na goedkeuring van de beleggingscommissie conform het afgesproken mandaat.

Aangesloten instellingen

Bij de aanvang van het verslagjaar waren 161 instellingen aangesloten. In de loop van het jaar treden instellingen toe c.q. eindigt de aansluiting van instellingen. Hierdoor komt het aantal aangesloten instellingen ultimo jaar uit op 164.

Uitvoering en incassoprocedure

De aangesloten instellingen zijn aan het POB een premie verschuldigd voor de verzekering van pensioen en de daaraan verbonden kosten. De jaarlijkse premie bedraagt een door het bestuur, gehoord de raadgevend actuaaris, vast te stellen percentage van het pensioengevend salaris.

De betaling geschiedt bij jaarlijkse vooruitbetaling in vier gelijke termijnen. Dit voorschot wordt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar verrekend met de over het boekjaar definitief verschuldigde premie.

Het POB hanteert een incassoprocedure die er op gericht is om de betalingsdiscipline bij aangesloten instellingen te handhaven.

Compliance officer

De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de gedragscode door aan de gedragscode verbonden personen, waaronder de bestuursleden. Het gaat dan met name om de bepalingen in de gedragscode met betrekking tot het aanvaarden van relatiegeschenken, giften, uitnodigingen, nevenfuncties, het deelnemen in andere instellingen/zakelijke relaties enzovoort. Daarnaast adviseert de compliance officer over de uitleg en toepassingen van bepalingen zoals die zijn opgenomen in de gedragscode.

Mevrouw E. Thieme, Manager Risk & Compliance bij AZL N.V., is de compliance officer.

In het verslagjaar heeft de compliance officer ten aanzien van de naleving van de gedragscode geen bijzonderheden gemeld.

Gedragscode

Het bestuur beschikt over een gedragscode. In 2012 is op advies van de visitatiecommissie heroverwogen of er toch insiders zijn aan te wijzen. Dit blijkt het geval te zijn. De leden van de Beleggingscommissie zijn aangemerkt als insider. Dit heeft geleid tot een aanpassing in de gedragscode..

De leden van bestuur, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan gaan met het oog op de naleving van de gedragsregels een individuele overeenkomst aan met het POB en ondertekenen tevens aan het einde van ieder kalenderjaar een verklaring over de juiste naleving van de bepalingen in de gedragscode in het afgelopen jaar. Ook dit verslagjaar heeft ondertekening van de gedragscode plaatsgevonden. De aan het POB verbonden uitvoeringsorganisaties dienen te verklaren dat zij een eigen gedragscode volgen die minimaal gelijkwaardig is aan de POB-gedragscode.

Bevordering deskundigheid

Het POB heeft het deskundigheidsplan en deskundigheidsmatrix bijgewerkt, rekening houdend met de actuele samenstelling van het bestuur en het plan van aanpak ter deskundigheidsbevordering van de pensioenkoopels. Ook de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan zijn hierin betrokken.

Gedurende het gehele jaar is aandacht besteed aan actuele pensioenontwikkelingen en deskundigheidsbevordering. De bestuursleden hebben opleidingen gevolgd en bezochten regelmatig pensioenseminars en bijeenkomsten van toezichthouder en pensioenkoopel. Ze rapporteerden hierover vervolgens aan het gehele bestuur. In het verslagjaar is tevens collectief de opleiding Besturen van een Pensioenfonds (deskundigheidsniveau 1) gevolgd door de meeste bestuursleden, de voltallige Deelnemersraad en het voltallige Verantwoordingsorgaan.

Communicatie

De commissie acht een helder en open communicatiebeleid van belang over de ontwikkelingen en de actuele situatie van het POB.

Periodiek wordt het communicatieplan aangepast aan de laatste stand van zaken.

Het POB werkt sinds 2011 met het communicatiebeleidsplan 2011- 2015. In 2012 is onder andere aandacht besteed aan:

- Algemene ontwikkelingen in pensioenland, zoals de stijging van de AOW leeftijd, en
- De ontwikkeling van de dekkingsgraad.

De website van het POB onderscheidt verschillende doelgroepen en biedt informatie op maat. De website zal in 2013 volledig worden herzien en voorzien van een nieuw POB logo. Regelmatig publiceert het POB nieuwsberichten om de belanghebbenden op de hoogte te houden van actuele zaken en ontwikkelingen. Tevens beschikt het POB over een pensioenplanner, waarmee de individuele deelnemers nog meer inzicht krijgen in eigen pensioensituatie en de flexibiliseringsmogelijkheden die de POB-pensioenregeling hen biedt.

Het POB werkt met het Uniform Pensioen Overzicht (UPO). De opgaven worden in historische volgorde bewaard op de website, zodat een deelnemer ook over voorgaande jaren opgaven kan raadplegen. Iedere actieve deelnemer kan daartoe via de website van het

POB in een beveiligde omgeving zijn eigen UPO en de opgave van de jaarlijkse waardeangroei van de pensioenaanspraken (factor A genoemd) digitaal bekijken.

Het POB publiceert sinds 2010 periodiek nieuwsbrieven. In 2012 heeft het POB twee nieuwsbrieven uitgegeven. Daarnaast werkt het POB sinds dit verslagjaar ten behoeve van de werkgevers met een digitale nieuwsbrief. Deze verschijnt ook twee keer per jaar.

Risicobereidheidsonderzoek

In het verslagjaar heeft het POB besloten een risicobereidheidsonderzoek uit te voeren. Dit zal in 2013 plaatsvinden.

POB-Pensioendagen

In mei 2012 vond een POB Pensioendag plaats voor P&O-functionarissen en werkgevers.

Op verzoek van vijf aangesloten instellingen zijn in 2012 op locatie pensioendagen georganiseerd voor telkens tussen de 40 tot ruim 100 deelnemers en gepensioneerden.

Tijdens deze informatiebijeenkomsten is onder meer ingegaan op pensioenactualiteiten en relevante ontwikkelingen op het gebied van de financiële positie van het POB, pensioenregeling, communicatie en klanttevredenheid en is een demonstratie met nadere uitleg over de toepassingsmogelijkheden van de POB-pensioenplanner gegeven.

Beleidsdag en beleidsplan 2013-2017

Het bestuur organiseert jaarlijks een aparte beleidsdag. Het bestuur staat gedurende de beleidsdag stil bij het (langetermijn)beleid van het POB en evalueert het functioneren van de betrokken externe partijen. Tevens vindt de jaarlijkse zelfevaluatie van het bestuur plaats.

Onderwerpen die tijdens deze dag aan de orde zijn gekomen zijn beoordeling dienstverleners, collectieve zelfevaluatie, evaluatie beleidsplan 2012-2016 (inclusief de begroting 2012), het contact met DNB, het deskundigheidsplan 2013 (inclusief de deskundigheidsmatrix en het opleidingsplan 2013), de evaluatie van het besluit over de hoogte van de vergoeding voor de leden van het bestuur en het beleidsplan 2013-2017.

Het bestuur stelt jaarlijks een beleidsplan op. Het beleidsplan omvat een analyse van de verwachte ontwikkelingen gedurende de komende vijf jaar en een overzicht van de korte- en langetermijnbeleidsvoornemens van het POB. Het beleidsplan 2013-2017 is in december 2012 na afstemming met en positief advies van de deelnemersraad door het bestuur vastgesteld. Voortvloeiend uit het beleidsplan is tevens een jaarkalender opgemaakt met de concrete aandachtspunten voor 2013.

(Zelf)evaluatie

Alle bestuursleden zijn individueel geëvalueerd aan de hand van een aantal standaardvragen uit het POB beleidsplan en opleidingsplan. Uit de reacties kan worden geconcludeerd, dat het bestuur zich gesteld ziet voor veel uitdagingen en opgaves die voortkomen uit zowel wetgeving als economische ontwikkelingen. Er wordt steeds meer gevraagd van de bestuursleden, veel meer verantwoordelijkheden, veel meer tijd en veel meer inzet. Vanuit de betrokkenheid van de bestuursleden van het POB is dat geen probleem. Wel vergt het lid zijn van een pensioenfondsbestuur steeds meer tijd, kennis en inspanning maar wordt het wel interessanter. Het bestuur streeft naar een steeds hoger deskundigheidsniveau, waartoe ook het opleidingsplan verder moet worden geïntensiveerd. Ook de governance vraagt de komende tijd veel aandacht. Daarom kijkt het bestuur met spanning naar de definitieve invulling van de nieuwe wetgeving rondom de governance. Het bestuur heeft vastgesteld dat het bestuur een homogeen bestuur is. Er wordt in saamhorigheid gewerkt aan de belangrijkste doelstelling van het fonds, te weten de continuïteit van een solide pensioenvoorziening, zoals geformuleerd onder doelstelling van het fonds.

Integere bedrijfsvoering en continuïteitsanalyse

Het beleid van het POB is gericht op integere bedrijfsvoering overeenkomstig artikel 143 van de Pensioenwet. Daaronder is met name begrepen het beheersen van bedrijfsprocessen en -risico's, integriteit, soliditeit van het POB en het beheersen van de financiële positie over de langere termijn. In dit kader dient het POB over een integriteitsplan te beschikken.

Conform de Pensioenwet zal het POB om de drie jaar een continuïteitsanalyse leveren aan DNB. Een continuïteitsanalyse geeft inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van het POB over een periode van 15 jaar. Daarnaast geeft deze analyse inzicht in de effectiviteit van de door het POB gehanteerde beleidsinstrumenten zoals het premie- en toeslagbeleid. In het verslagjaar is een continuïteitsanalyse verricht. De analyse daarvoor dateert uit 2009. Tevens is in het verslagjaar een ALM-studie verricht.

Integriteitsplan

Het integriteitsplan beschrijft het beleid ter beheersing van integriteitrisico's die bij het POB (kunnen) bestaan. De analyse met betrekking tot de integriteitrisico's is als bijlage 1 bij dit plan opgenomen. De analyse is een hulpmiddel bij het zogeheten effectentypisch gedragstoezicht (ETGT) van de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De vermogensbeheerder van het POB, AZL (onderdeel van ING) staat ter zake van integriteit en compliance onder toezicht van de AFM. In het plan is op systematische en eenvormige wijze nagegaan of alle vigerende beheersingsmaatregelen voldoende effect sorteren. Tevens is in dit plan rekening gehouden met het integraal beleidsplan en met de aanbevelingen van de visitatiecommissie van het POB.

ALM studie

In 2012 is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd waarin de financiële opzet en het beleid van het fonds zijn getoetst en opnieuw doorgerekend. In de ALM-studie is geen rekening gehouden met de uitwerking van het Pensioenakkoord. De uitkomsten voor het beleggingsbeleid waren als volgt:

- Vermogensverdeling: 60% vastrentend, 40% aandelen.
- Rente afdekking: 50% van het renterisico afdekken met behulp van lineaire instrumenten (obligaties en swaps).
- Geen structurele afdekking met behulp van aandelenopties en swaptions.

Deze uitkomsten zijn door het bestuur vertaald naar een strategische beleggingsportefeuille. Hierbij is zowel rekening gehouden met kwantitatieve randvoorwaarden, als ook met kwalitatieve beleidsvoorkeuren. Voor 2013 zullen de volgende voorkeuren worden gehanteerd:

- Uitsluiten van hedge fondsen en grondstoffen.
- Meer focus op bedrijfsobligaties en minder op staatsleningen.
- Voorkeur voor verhogen van transparantie van data en processen.
- Voorkeur voor verhogen van bescherming tegen inflatie.

In aanvulling op de uitkomsten van de ALM studie heeft het bestuur van het POB besloten de komende jaren een additionele afdekking met behulp van aandelenopties en swaptions te hanteren. De doelstelling is om met behulp van deze instrumenten de kans te minimaliseren dat de dekkingsgraad als gevolg van marktontwikkelingen onder de door het bestuur vastgestelde dekkingsgraad van 100% daalt. De kans dat de dekkingsgraad, als gevolg van marktontwikkelingen binnen 1 jaar onder de 100% daalt, mag volgens het bestuur niet groter zijn dan 2,5%. Om de kosten van afdekking te beperken wordt gewerkt met zogenaamde collars, waarbij een gedeelte van het opwaarts potentieel wordt opgegeven (in ruil voor neerwaartse bescherming). Een collar is in feite een combinatie van het kopen van een optie (ook wel 'put' genoemd) en het verkopen van een geschreven optie (ook wel 'call' genoemd). De put dient om het aandeel onder een bepaald niveau tegen een koersdaling te beschermen en het verkopen van een call is er om de aankoop van de put te financieren. Door de verkochte de call zal het opwaarts potentieel van het aandeel beperkt zijn.

Continuïteitsanalyse

Als uitgangspunt is de situatie per 31 december 2011 genomen. De dekkingsgraad per deze datum was 107,1% waarmee het fonds in een reservetekort verkeerde. Naar verwachting is het fonds binnen 3 jaar uit het reservetekort, waarna de dekkingsgraad langzaam doorstijgt. Dit herstel wordt met name verklaard door het verwachte overrendement op de beleggingen en vrijval van solvabiliteit op uitkeringen in latere jaren. De risico's van een sterk dalende dekkingsgraad zijn vooral afhankelijk van de risico's op de aandelenmarkten en een dalende rente. Het bestuur heeft maatregelen genomen om deze risico's te verminderen. De feitelijke premie is op de lange termijn niet voldoende om de dekkingsgraad in stand te houden. Het huidige premiebeleid levert onvoldoende bijdrage

aan het herstel. Dit komt door de gedempte rentevoet van 4% in combinatie met een lage markrente. Bij de uitwerking van het pensioenakkoord en mogelijke aanpassing van de pensioenregeling door sociale partners, wordt het premiebeleid nader bezien. Volgens de continuïteitsanalyse zou er naar verwachting bij het huidige beleidskader in de komende 15 jaar gemiddeld circa 60% van de indexatieverwachting kunnen worden toegekend. Het streven is om bij een dekkingsgraad van 130% of meer een volledige toeslag toe te kennen. Het fonds heeft op deze wijze de mogelijkheid eerst voldoende buffers op te bouwen voordat er indexatie wordt verleend. De komende jaren zal hierdoor de toeslagverlening waarschijnlijk beperkt zijn.

Het POB voldoet aan zijn toeslagambitie en het herstelvermogen van het fonds is voldoende om binnen 15 jaar op de vereiste dekkingsgraad te komen. Hiermee voldoet het fonds aan beide onderdelen van de consistentie toets. Samenvattend concludeert het bestuur dat het fonds met het huidige beleid in voldoende mate in staat is om tijdig te herstellen en dat er voldoende sturingskracht is om eventuele risico's en tegenslagen het hoofd te bieden. Op korte termijn hoeft het fondsbeleid dan ook niet aangepast te worden.

Risicobeheersing

In het kader van de integriteitsrisico's, risicoanalyse en -management heeft het bestuur in 2010 de risico's op basis van de risicoanalyse methode FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) van DNB geanalyseerd en vastgelegd in een beheersingsplan. Zowel de analyse als het plan beschouwt het POB als documenten die doorlopend worden bijgewerkt op basis van lopende en verrichte activiteiten, bevindingen, vernieuwde inzichten en ontwikkelingen. Het POB risicomanagement wordt ondersteund door het geldende POB beleidsplan 2013-2017. De nadere uitwerking en het verdere vervolg van de acties geschieden zoveel mogelijk in de verschillende bestuurscommissies waarbij gebruik wordt gemaakt van de specifieke expertise van de commissies. Ditzelfde geldt ook –voor zover van toepassing– voor de implementatie van (nieuwe) maatregelen en/of afspraken. De wijze en frequentie van monitoring zijn afgestemd op de aard en/of het belang van het betreffende risico. Deze zijn zoveel mogelijk vastgelegd in de analyse en het plan. De commissies bewaken eveneens de acties die door de uitvoerder moeten worden opgepakt. De commissies rapporteren over de voortgang per vergadering aan het gehele bestuur. Besluitvorming geschiedt vervolgens door het bestuur.

Vanaf 2012 hanteert DNB een nieuwe toezichtaanpak: FOCUS! Het bestuur en in het bijzonder de auditcommissie hebben de nieuwe aanpak in 2013 geanalyseerd en zullen die verwerken in de risicoanalyse en het beheersingsplan van het POB.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft geen overtredingen van wet- en regelgeving geconstateerd. In het verslagjaar zijn aan het POB geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het POB gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het POB gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Uitvoeringskosten

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd. Hierin worden de pensioenfondsen opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren. Deze kosten moeten naar de mening van de Pensioenfederatie volledig bekend zijn binnen het pensioenfonds en beschikbaar zijn voor deelnemers. De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Het fonds deelt de mening van de Pensioenfederatie en wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen. Met onderstaand overzicht geeft het fonds gevolg aan de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Kostenoverzicht:

	2012	2011
<i>Pensioenbeheer</i> ¹⁾		
Kosten in euro per deelnemer	183,73	161,71
<i>Vermogensbeheer</i>		
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ²⁾	0,61%	n.b.
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ³⁾	0,04%	n.b.

In 2012 was de verdeling van de kosten vermogensbeheer per beleggingscategorie als volgt:

Vastgoed	1.281
Aandelen	3.333
Vastrentende waarden	1.505
Hedgefonds	253
Commodities	529
Kosten overlay	616
Kosten fiduciair beheer	1.031
Bewaarloon	92
Overige kosten	158

Totaal **8.798**

Evaluatie herstelplan

Het POB evalueert jaarlijks het herstelplan. Op basis van het herstelplan moet het POB ultimo 2012 minimaal een dekkinggraad van 110,1% hebben. Begin 2013 heeft het POB het herstelplan geëvalueerd. Deze evaluatie is in februari 2013 aan DNB gerapporteerd. Gezien de dekkinggraad ultimo december van 111,1% loopt het POB licht voor op het herstelplan. Het POB hoeft bij de dekkinggraad ultimo 2012 uit hoofde van het herstelplan dan ook geen extra maatregelen te treffen. Een punt van aandacht is wel de kostendekkendheid van de premie.

De herstelkracht van het POB is volgens het herstelplan voldoende om uiterlijk binnen 15 jaar het vereist eigen vermogen (met een dekkinggraad van 114,4%) te bereiken.

1) Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht. De totale kosten bedragen 2.434. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee.

2) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft in 2012 een bedrag van 764. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening. Dit betreft in 2012 een bedrag van 7.541.

3) De transactiekosten zijn evenmin opgenomen in de jaarrekening. In 2012 betreft dit een bedrag van 493.

In 2012 heeft de dekkinggraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

	Verwacht 2012	Werkelijk 2012
Dekkinggraad per 31 december 2011	107,5%	107,1%
<i>Sturingsmiddelen</i>		
– Premie	1,3%	-0,4%
– Uitkeringen	0,3%	0,2%
– Toeslagverlening	-0,2%	0,0%
Rentetermijnstructuur	0,0%	-7,7%
Overrendement	1,1%	13,4%
Overige mutaties	0,1%	-1,5%
Dekkinggraad per 31 december 2012	110,1%	111,1%
Vereiste dekkinggraad per 31 december 2012	114,0%	114,0%

Financiële positie van het fonds

Op basis van de Pensioenwet geldt het Financieel Toetsingskader (FTK). Onder dit regime dient de technische voorziening vastgesteld te worden op marktwaarde. Tevens dient, als integraal onderdeel van de technische voorziening, rekening gehouden te worden met een opslag voor sterftetrend. Voor het POB resulteert dit in een technische voorziening onder het FTK van € 1.319 miljoen en overige technische voorzieningen van € 3,6 miljoen.

De aanwezige dekkinggraad onder FTK bedraagt 111,1%.

De benodigde solvabiliteit onder het FTK dient zodanig te zijn dat de kans dat het POB in een periode van één jaar wordt geconfronteerd met een zodanige daling van de dekkinggraad dat het vermogen daalt tot onder de technische voorziening, kleiner of gelijk is aan 2,5%. Voor het POB volgt hieruit dat de benodigde dekkinggraad gelijk is aan 114,0%.

Aangezien de aanwezige dekkinggraad lager is dan de benodigde dekkinggraad, is er sprake van een reservetekort.

De vermogenspositie van het POB is naar het oordeel van de waarmede actuaire niet voldoende vanwege het reservetekort.

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt € 54,6 miljoen. Het vereist eigen vermogen bedraagt € 184,8 miljoen.

Premiebeleid

De financiering van de aanspraken is steeds gebeurd door middel van koopsommen. De middelen voor de financiering van de aangegane verplichtingen haalt het POB uit ontvangen premies en beleggingsrendement.

Het premiepercentage in 2012 bedraagt 22,5%. Ook voor 2013 is de premie gehandhaafd op 22,5%.

De totale gedempte kostendekkende premie bedraagt in 2012 € 37,5 miljoen. De totale feitelijke premie bedraagt in 2012 € 39,1 miljoen.

Toeslagbeleid (Indexatie)

Het POB streeft er naar ieder jaar het pensioen te verhogen met de prijsontwikkeling. Uitgangspunt is de ontwikkeling van de consumentenprijsindex, reeks alle huishoudens, zoals deze zich heeft voorgedaan in de 12 maanden voor de maand oktober voorafgaand aan het tijdstip van toeslagverlening. Deze verhoging wordt in beginsel gemaximeerd op de algemene salariswijzigingen conform de CAO OB gedurende 1 januari tot en met 31 december in het voorgaande jaar.

Het pensioen wordt per 1 januari 2013 niet verhoogd. Redenen hiervoor zijn de aanhoudend verslechterde financiële positie van het POB en de dekkingsgraad, die het POB hanteert bij zijn beleidsvorming.

Ook per 1 januari 2012 bleef de verhoging achterwege.

Het POB betaalt toekomstige verhogingen van pensioen uit het beleggingsrendement.

Een verhoging en de verwachting voor de komende jaren geven niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Op het voorwaardelijke toeslagbeleid bestaat een uitzondering. Een beperkt aantal deelnemers ontvangt een onvoorwaardelijke toeslagverlening op basis van de salarisstijgingen. Op de opgebouwde pensioenaanspraken van deze specifieke groep verzekerden wordt jaarlijks toeslag verleend conform de ambitie (de loonontwikkeling volgens de CAO Openbare Bibliotheken); hiervoor is een voorziening getroffen. Voor de deelnemers met een onvoorwaardelijke toeslagverlening geldt een verhoogde premiebijdrage (10% van de salarissom).

Herverzekering

Het POB heeft het aan de pensioentoezeggingen verbonden overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico gedeeltelijk bij een verzekeraar in dekking gegeven in de vorm van een stop loss-herverzekering. De stop loss-herverzekering dekt de schade uit overlijden en arbeidsongeschiktheid voor zover deze schade het eigen behoud (150% van de jaarpremie voor deze verzekering) te boven gaat. Als het contract eindigt, worden alle uitstaande vorderingen en schulden vereffend. Vervolgens vervallen alle wederzijdse verplichtingen, rekening houdend met het uitlooprisico.

Pensioenregeling

De pensioenregeling kent sinds 2006 twee reglementen, namelijk het standaardreglement en het overgangsreglement.

Aanpassingen 2012

In 2012 heeft het POB beide reglementen gewijzigd. De wijzigingen hebben onder andere betrekking op:

- Wijziging van het artikel over omzetting van ouderdomspensioen in hoger partnerpensioen; Door deze wijziging komt het gehele ouderdomspensioen in aanmerking voor omzetting;
- Wijziging van de tekst opgenomen in Uitvoeringsbesluit 1 Regels samenwoning (behorend bij I.1): de term 'deelnemer' wordt vervangen door '(gewezen) deelnemer';
- Aan het standaardreglement is voorts een tekst toegevoegd die handelt over het uitstel van het ouderdomspensioen (III.6 – Uitstel ingang ouderdomspensioen).

Standaardreglement

Voor de deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950 of in dienst na 31 december 2005 geldt het standaardreglement. De opbouw van het ouderdomspensioen is 2,25% van de pensioengrondslag op jaarbasis. Er wordt dus jaarlijks een hoger ouderdomspensioen opgebouwd.

Deelnemers kunnen de ingang van het ouderdomspensioen vervroegen, desgewenst tot 55 jaar.

Er wordt een partnerpensioen opgebouwd ter grootte van 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Bij het partnerpensioen wordt een spaarpot gevormd, die op de pensioendatum desgewenst kan worden omgezet in extra ouderdomspensioen.

Overgang prepensioen

De opbouw van prepensioen is per 1 januari 2006 beëindigd voor de deelnemers geboren vanaf 1 januari 1950 als gevolg van wettelijke maatregelen. De opgebouwde aanspraken blijven behouden en zijn met instemming van de deelnemer overgeheveld naar het levenslange ouderdomspensioen. Als vervanging van de VUT-CAO, waarin het opgebouwde prepensioen werd aangevuld, wordt het ouderdomspensioen voorwaardelijk als volgt verhoogd.

Van alle pensioenaanspraken die een deelnemer per 31 december 2005 heeft opgebouwd, ontvangt deze deelnemer ruim 14% extra. De deelnemer krijgt dit op de dag van ingang van het ouderdomspensioen, maar uiterlijk op 31 december 2020. De toekenning hiervan zal alleen plaatsvinden bij onafgebroken deelnemerschap aan het POB tot die datum.

Dit komt overeen met de handelwijze bij de VUT-CAO Openbare Bibliotheken, waar bij voortijdige uitdiensttreding ook geen aanspraken werden verleend.

Bij onvrijwillig ontslag (gevolgd door een loongerelateerde werkloosheidsuitkering) kunnen door het bestuur voorwaardelijke overgangsrechten onder omstandigheden worden toegekend naar evenredigheid van de doorgebrachte deelnemerstijd. Het betreft een voorwaardelijke regeling. Het bestuur besluit jaarlijks over de toekenningen in het komende jaar.

In het verslagjaar is besloten dat er geen rechten meer worden toegekend op basis van deze voorwaardelijke regeling.

Overgangsreglement

Voor deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 is de pensioenregeling inclusief de wijzigingen per 1 juli 2005 van kracht gebleven. Het POB heeft hiervoor gebruik gemaakt van een specifieke overheidsmaatregel die het mogelijk maakt om voor alle deelnemers geboren vóór 1950 de oude fiscale regels voor pensioenopbouw te laten blijven gelden. Door gebruik te maken van deze niet-verplichte mogelijkheid, is de pensioenregeling intact gebleven voor de categorie deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 én in dienst op 31 december 2005. Deze pensioenregeling is vervat in het zogenoemde overgangsreglement.

Algemene ontwikkelingen

De ontwikkelingen op het gebied van pensioen volgen elkaar in snel tempo op. De hieronder opgenomen algemene ontwikkelingen geven de situatie weer tot maart 2013.

Pensioenakkoord van de baan, pensioenhervormingen niet

Algemeen

Het invoeren van een nieuw type pensioencontract, althans het wettelijke faciliteren van het reële pensioencontract en nominale pensioencontract als alternatief voor de huidige nominale contracten, laat op zich wachten. Sommige pensioenfondsden willen voortgang maken met de implementatie van de nieuwe vormen van het pensioencontract, andere staan sceptisch tegenover de effecten van een dergelijk contract. In het verslagjaar werd de discussie over een ander pensioencontract, mondeling en in diverse publicaties, op levendige wijze voortgezet, een en ander echter op basis van nog onvolledige informatie.

Deze situatie veranderde in het verslagjaar nauwelijks nadat demissionair minister Kamp van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) zijn Hoofdlijnennota Herziening FTK publiceerde. Deze nota ging vergezeld van de resultaten van drie onderzoeken. De juridische mogelijkheden van het invaren van oude pensioenrechten werden onderzocht, alsmede de effecten van het nieuwe contract op de intergenerationale solidariteit. Voorts werden de hoofdkenmerken van het reële pensioencontract getoetst aan de Europese pensioenwetgeving.

Niettemin liet ook de Hoofdlijnennota vitale onderdelen onuitgewerkt, waardoor de fondsbesturen en hun uitvoeringsorganisaties nog steeds niet verder komen dan oriëntatie op en analyse van de beperkt beschikbare informatie. Dit ondanks het feit dat de toezichthouders, De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM), in december in een speciale nieuwsbrief de pensioensector opriepen om alvast aan de slag te gaan.

De huidige situatie stimuleerde opvattingen dat binnen het bestaande nominale kader maatregelen mogelijk zijn die de toekomstbestendigheid en financiële houdbaarheid van de aanvullende pensioenregelingen bevorderen. Het zogenaamde Septemberpakket van demissionair staatssecretaris van SZW, de heer De Krom, is hiervan een illustratie. Kortings- en

premievoorschriften op basis van de huidige Pensioenwet en FTK konden –zonder nadere wetgeving– worden vervangen door maatregelen die min of meer vooruit liepen op het reële pensioencontract. Zoals een eerdere verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd, maar vooral door toepassing van het (pseudo) levensverwachtingaanpassingsmechanisme (LAM). Het gebruik van LAM is een afspraak die door de sociale partners gemaakt kan worden met betrekking tot het automatisch aanpassen van aanspraken en uitkeringen op het moment dat de levensverwachting toeneemt. Dit mechanisme wordt verplicht gesteld in het reële contract. In het nominale contract is het opnemen van een dergelijk mechanisme een optie. Ook uitbreiding van de bestaande beleidsstaffels met een indexatiebeleid bij lage dekkinggraden past in het reële kader.

Invaren oude pensioenrechten

Invoering van het reële pensioencontract maakt het wenselijk om de in het verleden opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen in het nieuwe regime in te passen. Anders zouden de beoogde effecten van het reële kader te gering zijn. Dit gevoelige onderwerp heeft inmiddels voor veel maatschappelijke onrust gezorgd en mobiliseert diverse belanghebbende groeperingen.

Organisaties verdedigen namens de ouderen dan wel jongeren hun deelbelangen.

Het onderhavige onderwerp is in ieder geval met juridische risico's omgeven. De Stichting van de Arbeid (STAR) heeft het kabinet dan ook om meer wettelijke bescherming ter zake gevraagd. Deze bescherming zou een bevestiging kunnen betekenen van de politieke noodzaak tot herziening van het aanvullende pensioenstelsel. Vooralsnog worden de risico's bij sociale partners en fondsbesturen neergelegd.

Een apart aspect in dit verband is de conversie van oude pensioenaanspraken, thans nog met een ingangsdatum op de 65-jarige leeftijd, naar 67 jaar. Een en ander op collectieve basis en zonder noodzakelijke individuele instemming van de rechthebbenden. De pensioenfondsen hebben deze mogelijkheid gevraagd, want conversie op collectieve basis zou de pensioenadministratie aanmerkelijk vereenvoudigen. Staatssecretaris Klijnsma van SZW acht onder voorwaarden deze mogelijkheid al aanwezig en is van oordeel dat daaraan dus geen wettelijke grondslag behoeft te worden gegeven.

Communicatierapport en uitstel

Na de publicatie van de hiervoor genoemde Hoofdlijnennota volgde in juni nog een rapport over de communicatieaspecten van het nieuwe pensioencontract. Het is vooral op dit terrein dat naar de mening van de toezichthouders alvast voorbereidingen kunnen worden getroffen. Dit mede in reactie op de beslissing van staatssecretaris Klijnsma om de herziening van het FTK met een jaar uit te stellen tot 1 januari 2015. Hierdoor worden sociale partners en fondsbesturen met een extra overgangsjaar 2014 geconfronteerd, waarin mogelijk –in navolging van het Septemberpakket– aanvullende maatregelen van overheidswege zullen worden getroffen.

Nieuw kabinet en regeerakkoord

Ondertussen kwamen in het verslagjaar een nieuw kabinet en regeerakkoord tot stand en bleek het kabinet-Rutte II voornemens te zijn nog enige andere maatregelen voor de pensioensector te treffen die de aanvullende pensioenen raken. Deze maatregelen liggen onder meer op het terrein van de AOW, Anw en de begrenzing van de fiscale facilitering van de pensioenopbouw (het laatste wordt in Nederland ook wel het 'Witteveenkader' genoemd).

Versnelde verhoging van de AOW-pensioengerechtigde leeftijd

De bestaande synchronisatie tussen de AOW en de aanvullende pensioenregelingen staat onder druk. In het verslagjaar is met ingang van 1 april de ingangsdatum van het AOW-pensioen gewijzigd van de eerste dag van de maand, waarin de 65-jarige leeftijd wordt bereikt, naar de verjaardag zelf. Voorts is met het verhogen van de pensioenleeftijd een geheel eigen traject en tempo gevolgd, terwijl de aanvankelijke plannen tot vervroeging en verlate ingang van de AOW (flexibilisering) zijn geschrapt. Tenslotte wil het nieuwe kabinet de verhoging van de AOW-leeftijd nog versnellen en het LAM pas introduceren, nadat de 67-jarige leeftijd is bereikt. De eigen koers met de AOW stelt de pensioenfondsen, strevend naar gelijktijdige uitbetaling van AOW en aanvullend pensioen, voor uitvoeringstechnische problemen.

Naast de kabinetsvoornemens met betrekking tot de AOW heeft het voorstel tot een inperking van de uitkeringsduur in de Anw mogelijk gevolgen voor het nabestaanden- en Anw-hiaatpensioen. De concretisering van dit voorstel zal moeten worden afgewacht.

Krimpend Witteveenkader

De overheid is de pensioensector tegemoet gekomen om niet in twee maar in één stap de fiscale begeleiding van de aanvullende pensioenopbouw aan te passen aan de gewenste verhoging van de pensioeningangleeftijd. Twee stapjes in 2013 (naar 66 jaar) en 2015 (naar 67 jaar) werden tot één stap in 2014 (van 65 naar 67 jaar) teruggebracht. Hierdoor kan de aanpassing van de diverse pensioenregelingen en administratie beperkt blijven tot één operatie. Dit voordeel lijkt overigens te verdwijnen als het kabinet-Rutte II met ingang van 2015 besluit tot een nog verdergaande beperking van de maximale jaarlijkse pensioenopbouw. De Tweede Kamer heeft het kabinet om een rapportage van de effecten voor de diverse generaties gevraagd.

In een duidelijk slinkende tweede pijler doet het kabinet evenwel, meer dan ooit, een beroep op pensioenfondsen en spreekt hen aan op hun maatschappelijke functie ofwel hun bereidheid om te investeren in Nederlandse bedrijfssectoren zoals de woningmarkt, infrastructuur, duurzame energie en het MKB.

Het Septemberpakket

Het reële pensioencontract moet schokken op de financiële markten kunnen opvangen. Zolang dit type contract niet is ingevoerd, moeten de bestaande korte- en langetermijnherstelplannen nog langs de weg van huidige regels en aanwijzingen worden uitgevoerd. Het vorenstaande neemt niet weg dat DNB in het begin van het verslagjaar eraan twijfelde of de te hanteren rentetermijnstructuur (RTS) op maandbasis nog een juiste weergave was van de prijsvorming op de (verstoorde) interbancaire swapmarkt. Met ingang van het jaar mocht daarom worden gerekend met een gemiddelde RTS over de periode van 1 oktober tot en met 31 december 2011. Hoewel de toezichthouder het tijdelijke karakter van deze maatregel benadrukte, mocht deze middeling gedurende het gehele boekjaar worden toegepast. Voorts werd per ultimo september de Ultimate Forward Rate (UFR) ingevoerd.

Deze UFR maakte onderdeel uit van het reeds genoemde Septemberpakket. Dit pakket bevatte enkele voorwaarden waaronder pensioenfondsen hun aangekondigde kortingen mochten mitigeren (uitsmeren over een langere periode) en/of hun premie voor 2013 lager konden vaststellen.

In het verslagjaar heeft een kort onderzoek of –beter gezegd– pilot plaatsgevonden naar premierugstortingen naar de sponsorende ondernemingen in het verleden. Dit naar aanleiding van een door de Tweede Kamer aangenomen motie van het CDA-kamerlid Omtzigt. Dat veel pensioenfondsen momenteel nog in herstel verkeren wordt, gezien vanuit het verleden, vaker verklaard door het destijds terugstorten van werkgeverspremies bij een goede dekkingsgraad. Volgens huidige wet- en regelgeving is dat nu niet rechtmatig en worden dergelijke positieve reserves alleen ter extra indexatie en extra financiële buffer aangewend. Staatssecretaris Klijnsma heeft de Tweede Kamer voorgesteld om na de pilot geen breder onderzoek hiernaar te doen. Het is moeilijk om het verleden volledig te achterhalen, terwijl de onderzoekskosten hoog zouden zijn. De algemene conclusie werd getrokken dat de terugstortingen juridisch correct en met instemming van alle betrokkenen hebben plaatsvonden.

Governance

De governance van pensioenfondsen, op onderdelen onderwerp van jarenlange discussie binnen de pensioensector en van politieke belangstelling, liet in het onderhavige verslagjaar enkele nieuwe ontwikkelingen zien.

Wet Koser Kaya/Blok

In het verslagjaar is de Eerste Kamer akkoord gegaan met voorstellen tot vergroting van de medezeggenschap van gepensioneerden bij pensioenfondsen. Deze voorstellen zijn voortgekomen uit een initiatief van de Tweede Kamerleden Koser Kaya (D66) en Blok (VVD). De inwerkingtreding is vervolgens door staatssecretaris Klijnsma bepaald op 1 juli 2014. In de ogen van het kabinet biedt de

onderhavige wet evenwel slechts een oplossing op een deelterrein en worden de eigen voorstellen (zie hierna) als een integrale benadering van de problematiek beschouwd.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

Het wetsvoorstel tot versterking van het bestuur van pensioenfondsen gaat niet alleen in op de hierboven bedoelde positie van de gepensioneerden. Het kabinet wil namelijk de deskundigheid van fondsbesturen bevorderen, het intern toezicht versterken en de diverse organen en taken stroomlijnen. Onderdeel is het aanbieden van alternatieve bestuursmodellen voor het bestaande paritaire model.

Het ligt in het voornemen van staatssecretaris Klijnsma om 'het' wetsvoorstel eerder in werking te laten treden dan de Wet Koser Kaya/Blok. Laatstgenoemde wet is in het wetsvoorstel overigens geïntegreerd, zij het niet volledig. Door de inwerkingtreding van de Wet Koser Kaya/Blok te bepalen op 1 juli 2014 dwingt de staatssecretaris zichzelf haar wetsvoorstel tijdig door het parlement te loodsen.

Voor de volledigheid wordt nog gemeld dat in het wetsvoorstel van het kabinet een op de pensioensector toegesneden regeling is opgenomen die het bekleden van bestuurs- en toezichtfuncties bij pensioenfondsen wil maximaliseren. Deze regeling wijkt van de algemene voorschriften voor financiële ondernemingen af om te bereiken dat de schaarse deskundigheid en ervaring met betrekking tot pensioen- en vermogensbeheervraagstukken optimaal worden benut.

Code Pensioenfondsen

In verband met de governance wordt tenslotte aangegeven dat de Pensioenfederatie werkt aan een herziening van de STAR-principes voor goed pensioenfondsbestuur. Deze zullen naar verwachting in 2013 hun beslag krijgen.

De Algemene Pensioeninstelling

Alle facetten van het aanvullende pensioenterrein staan ter discussie. De inhoud van de pensioenregelingen via het nieuwe pensioencontract, de bestuursstructuur van pensioenfondsen in de vorm van alternatieve modellen voor de huidige paritaire samenstelling en tenslotte de wijze van uitvoering van de pensioenregelingen door het creëren van zogenaamde 'open' pensioenfondsen. Als laatste wapenfeit presenteerde voormalig minister Kamp van SZW namelijk zijn voorstellen om de huidige pensioenfondsen in staat te stellen de pensioenregelingen van andere ondernemingen uit te voeren. Het is naar zijn mening niet nodig om naast de bestaande fondsen een nieuw uitvoeringsvehikel, de algemene pensioeninstelling (API), in het leven te roepen. Hij wil, met andere woorden, de domeinafbakening afschaffen. Met deze afschaffing, het bestaan van de multi-opf en de komende wet versterking bestuur pensioenfondsen (met name de mogelijkheid van fondsbesturen die enkel uit onafhankelijke professionals bestaan) is deze API, aldus de voormalige minister, bijna al een feit. Inmiddels heeft staatssecretaris Klijnsma deze voorstellen overgenomen en een consultatieronde met onder meer de pensioensector aangekondigd.

Deze ideeën passen in een verdergaande trend naar consolidatie en integratie van diensten en op de pensioenmarkt opererende, dienstverlenende ondernemingen. Doelstelling hiervan is een efficiënte en goedkopere uitvoering en vergroting van de professionaliteit en deskundigheid, gegeven de omstandigheid dat pensioenfondsen het in toenemende mate moeilijk hebben om de fondsorganen te bemensen. In dit kader kan nog gemeld worden dat in het verslagjaar de uitvoeringskosten van pensioenfondsen wederom konden rekenen op kritische aandacht; Elders in dit jaarverslag worden de eigen uitvoeringskosten van het fonds inzichtelijk gemaakt.

Toezicht

DNB voerde in het onderhavige verslagjaar weer enige themaonderzoeken uit. Onderzocht werden onder meer de risico's van commercieel vastgoed en uitbesteding, alsmede de effectiviteit van het bestuur. Ook de AFM verricht naast zijn toezichttaken onderzoek. Een en ander komt op een tijdstip dat de toezichtkosten en dus de uitvoeringskosten van pensioenfondsen omhoog gaan, terwijl de overheid heeft aangekondigd zich te zullen terugtrekken uit de financiering van de toezichtkosten. De pensioensector maakt zich al jaren zorgen over de stijging van de laatstgenoemde kosten.

Europese ontwikkelingen

Op het niveau van de Europese Unie wordt al enige jaren het belang van aanvullende ouderdagsvoorzieningen onderkend, mede omdat wettelijke sociale verzekeringen onder druk staan, al dan niet vanwege de noodzaak van strengere budgetdiscipline en gezondmaking van overheidsfinanciën. Daarnaast reageert de Europese wetgever op recente pensioenontwikkelingen.

Witboek Pensioenen en wijziging van de Pensioenfondsenrichtlijn

In een zogenaamd witboek heeft de Europese Commissie diverse voornemens ontvouwd ter bevordering van een toekomstbestendig pensioenstelsel, waarbinnen pensioen in geval van grensoverschrijdend verkeer van werknemers behouden blijft en meeneembaar wordt. De spelers op de Nederlandse pensioenmarkt blijven kritisch op deze voornemens reageren. Vast onderdeel daarvan is en blijft dat ervoor wordt gepleit de pensioenfondsen te onderwerpen aan eigen, van de verzekeraars afwijkende regels. In dit verband kan bijvoorbeeld de wijziging van de Pensioenfondsenrichtlijn worden genoemd met betrekking tot de solvabiliteitsvereisten.

FTT en toepassing op de pensioenfondsen

De Europese Commissie wil een heffing opleggen over financiële transacties, de Financial Transaction Taks (FTT). Deze heffing maakt onderdeel uit van een pakket maatregelen als reactie op de wereldwijde financiële crisis. Het kabinet-Rutte II heeft inmiddels zijn steun hieraan gegeven, maar een uitzondering bepleit voor pensioenfondsen. De Pensioenfederatie heeft voorgerekend wat een dergelijke heffing betekent in pensioenlasten.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

BTW claim

Met de Belastingdienst bestaat verschil van inzicht over een omzetbelastingkwestie. De vraag die er speelt is of het beheer van beleggingsfondsen is vrijgesteld van omzetbelasting. De Rechtbank Breda heeft al in 2009 beslist dat dit inderdaad het geval is en AZL in het gelijk gesteld. Echter, de Belastingdienst is in beroep gegaan bij het Gerechtshof te Den Bosch. De mondelinge behandeling van de zaak heeft plaatsgevonden in mei 2010. Het Hof heeft vervolgens de zaak in volle omvang opnieuw bekeken. Na reeds diverse malen door het Hof te zijn uitgesteld, is op 2 september 2011 uitspraak gedaan waarbij AZL in het gelijk is gesteld. De staatssecretaris van Financiën heeft op 18 oktober 2011 beroep in cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. Inmiddels is op 18 januari 2012 namens AZL een verweerschrift ingediend.

De staatssecretaris heeft besloten geen conclusie van dupliek in te dienen. De Advocaat-Generaal heeft besloten een conclusie te schrijven en heeft deze binnen de daartoe gestelde termijn, op 14 december 2012 ingediend. De staatssecretaris heeft haar reactie ingediend bij de Hoge Raad. Momenteel is AZL in afwachting van het arrest van de Hoge Raad.

Financieel crisisplan

De kredietcrisis en de hieruit voortvloeiende noodzaak voor pensioenfondsen om herstelplannen op te stellen, heeft DNB ertoe gebracht haar toezicht op het opstellen van financieel crisisplannen door pensioenfondsen te verscherpen. Het financieel crisisplan dient op basis van de DNB Beleidsregel financieel crisisplan pensioenfondsen d.d. 9 december 2011, onderdeel te zijn van de ABTN. DNB heeft daartoe alle fondsen verplicht om uiterlijk 1 mei over een dergelijk plan te beschikken. Het POB heeft gedurende het eerste kwartaal gewerkt aan de opstelling van een dergelijk plan. Dit plan is tijdens de bestuursvergadering op 18 april door het bestuur vastgesteld en vervolgens toegezonden aan DNB. Het POB vindt dat zijn doelstelling in gevaar komt als de dekkingsgraad onder de minimaal vereiste grens zakt. Er is dan sprake van een dekkingstekort. Het fonds heeft dan minder geld aan vermogen dan dat het nu en in de toekomst aan pensioenen moet uitkeren. Om een dergelijke crisissituatie te verbeteren zijn in het crisisplan maatregelen opgenomen, rekening houdend met een evenwichtige belangenafweging tussen alle belanghebbenden en hoe de besluitvorming en communicatie in een dergelijke situatie kan plaatsvinden. DNB heeft inmiddels de financiële crisisplannen in hun algemeenheid geëvalueerd en is tot de conclusie gekomen dat de kwaliteit kan worden verbeterd. Het POB heeft kennis genomen van deze circulaire en zal het crisisplan in 2013 nader beoordelen.

ABTN / ALM / Continuïteitsanalyse

In 2012 heeft het bestuur een actuele ALM-studie voor het POB laten maken. Het bestuur heeft de bevindingen in 2012 besproken en deze in de ABTN verwerkt. In 2012 heeft tevens een continuïteitsanalyse plaatsgevonden. Eerder in dit verslag is aan zowel de ALM-studie als aan de continuïteitsanalyse aandacht besteed.

Gedragscode en insiderregeling

Het bestuur heeft besloten tot aanpassing van de huidige gedragscode. Op aanbeveling van de visitatiecommissie heeft de beleggingscommissie nogmaals bekeken of het bestuur en/of de leden van de beleggingscommissie met het huidige beleggingsbeleid en besluitvormingsproces als insider aangemerkt moeten worden. Dit bleek het geval te zijn voor het volledige bestuur. Dit werd als ongewenst beschouwd. Het bestuur heeft in april 2012 besloten tot uitbreiding van het mandaat van de beleggingscommissie, waardoor alleen de leden van de beleggingscommissie als insider aangemerkt kunnen worden. Dit is in het verslagjaar ook zo verwerkt in de gedragscode.

Pensioenakkoord, Lenteakkoord en Septemberakkoord

Het bestuur heeft de ontwikkelingen in het verslagjaar nauwlettend gevolgd en besloten te wachten met het nemen van besluiten totdat de definitieve plannen duidelijk zijn. In 2013 zal het bestuur over deze onderwerpen in overleg treden met de sociale partners.

FOCUS, de vernieuwde toezichtaanpak van DNB

FOCUS bouwt voort op FIRM, de risicomethodologie die de afgelopen jaren bij DNB in gebruik was. Het bestuur heeft van FOCUS kennisgenomen in het verslagjaar en zal dit in de loop van 2013 verwerken in haar risicoanalyse en risicobeheersingsplan.

VPL-Overgangsregeling (VUT, Prepenioen en Levensloop)

DNB heeft in 2012 bij 24 pensioenfondsen een onderzoek uitgevoerd over de wijze waarop zij de afspraken en financiering van de VPL-regeling hebben geregeld. Reden voor dit onderzoek was dat DNB bij de beoordeling van de jaarstaten in 2010 niet in alle gevallen heeft kunnen vaststellen dat er sprake was van een adequate financiële opzet, zodat fondsen mogelijke onacceptabele risico's liepen op de VPL-regelingen. Doel van dit onderzoek was bepalen op welke aspecten nadere begeleiding aan de sector gewenst is. Hiertoe heeft DNB een aantal good practices opgesteld. Het POB heeft eind 2012 onderzocht of het fonds voldoet aan de good practices zoals deze door DNB zijn geformuleerd. Geconstateerd is dat het POB momenteel niet volledig voldoet aan de good practices. Het POB zal daarom in 2013 zodanige acties ondernemen om zo spoedig mogelijk hieraan te voldoen.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

Voorts heeft het bestuur in het verslagjaar aandacht besteed aan de gevolgen van de Wet versterking bestuur. Ook hierbij heeft het bestuur besloten de definitieve plannen af te wachten.

AG-Prognosetafel 2012-2062 en Voorziening Pensioenverplichtingen

De nieuwe AG-Prognosetafel 2012-2062 laat zien dat de levensverwachting in de afgelopen drie waarnemingsjaren voor zowel mannen als vrouwen wederom is toegenomen ten opzichte van de tot en met het jaar 2010 waargenomen levensverwachting. Weliswaar is de prognose volgens de vorige tafel nagenoeg uitgekomen, maar de afname van de sterftkansen in de jaren 2009 tot en met 2011 zorgt ervoor dat de prognose van de sterftkansen in 2062 wederom wordt bijgesteld. Voor het POB betekent dit een verhoging van de technische voorziening van 0,6%.

Risicoparagraaf

Inleiding

Het POB wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het POB is het nakomen van de pensioenverplichtingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen. In paragraaf 7.2 wordt ingegaan op het beleid van het pensioenfonds en de risico's die het pensioenfonds bij de uitvoering van zijn taken loopt. Voor de wijze waarop deze risico's zijn afgedekt en een kwantificering van deze risico's wordt verwezen naar de paragraaf "Financiële risico's" in de jaarrekening.

Beheersing van de risico's

Voor wat betreft de financiële risico's kan worden opgemerkt dat het bestuur periodiek wordt voorzien van managementinformatie met betrekking tot de status van de beleggingen. De administratie beschikt over een permanente internetverbinding met de custodian KAS BANK. Door middel van periodieke rapportages is er continu inzicht in de handelingen, de risico's in bijvoorbeeld landen en valuta's, en de status van de beleggingen.

Minimaal eens per kwartaal wordt direct verantwoording afgelegd over het gevoerde beleggingsbeleid door middel van een kwartaalrapportage en een presentatie.

Het bestuur streeft naar een zodanige invulling van zijn beleid dat jaarlijks wordt voldaan aan de eisen ten aanzien van de financiële positie. Om dit te bewerkstelligen beschikt het bestuur over de volgende sturingsmiddelen:

- de hoogte van de toekomstige premiebatens;
- de hoogte van de toekomstige toeslagverlening;
- het beleggingsbeleid.

De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van het fonds wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie spelen zowel de huidige, als de toekomstige financiële positie van het fonds een rol.

Financiële risico's

Matchingrisico

Het matchingrisico is het risico dat ontstaat doordat de beleggingen en de pensioenverplichtingen niet op elkaar zijn afgestemd. Dit omvat onder meer verschillen in looptijd en rentegevoeligheid (renterisico), valutarisico, liquiditeitsrisico en de gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil (inflatie).

ALM is een instrument dat kan worden gebruikt om inzicht te krijgen in de optimale soort en/of mate van matching. In het verslagjaar is een ALM-studie uitgevoerd.

Solvabiliteitsrisico

Een belangrijk risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen.

De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele toeslagverlening over de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het POB maakt gebruik van het standaardmodel aangepast voor specifieke risico's, zoals actief beheer en leverage. Als gevolg daarvan wordt een partieel intern model gehanteerd. Het solvabiliteitsrisico bestaat uit de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1);
- Zakelijke waarden risico (S2);
- Valuta risico (S3);
- Grondstoffenrisico (S4);
- Kredietrisico (S5);
- Verzekeringstechnisch risico (S6);
- Concentratierisico (S8);
- Operationeel risico (S9);

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat het saldo van de marktwaarde van de portefeuille vastrentende waarden en de nominale pensioenverplichtingen op marktwaarde verandert door veranderingen in de markttrente. Het structurele renterisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Integrale beheersing van de balansrisico's is onderdeel van de nieuwe financiële opzet.

Het renterisico van het POB is gedeeltelijk afgedekt door een portefeuille renteswaps aan te kopen. De renteswaps dekken 96,2% van de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen van het POB af. Bij de door DNB opgegeven rentedaling van (ongeveer 1%-punt) daalt de dekkingsgraad met ruim 6%-punten. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van opties op renteswaps ('swaptions'), die bij scherpere dalingen van de rente additionele bescherming bieden.

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Het POB maakt gebruik van renteswaps. De renteswap wordt in het algemeen gebruikt om renterisico's te beheersen of af te dekken, of om een gewenste rentepositie in te nemen.

De renteswap is een ruiltransactie die geschiedt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen. Na het verstrijken van deze tijd worden ze weer teruggenomen. De hoofdsommen van de leningen worden bij een renteswap niet uitgewisseld, die zijn alleen in theorie, in de berekeningen herkenbaar. Swaptions zijn opties om in de toekomst een swap aan te gaan tegen een bepaald renteniveau. Dat betekent een vrijwaring van de gevolgen van een mogelijke rentedaling beneden een bepaald vooraf vastgesteld niveau.

Zakelijke waarden risico (S2)

De waarde van de beleggingen fluctueert met de koerswijzingen van de effecten waarin wordt belegd.

Dit risico neemt toe bij een beperking van de spreiding van effecten in de portefeuille.

De risico's kunnen verder toenemen wanneer gebruik gemaakt wordt van geschreven optieposities, indien belegd wordt met geleend geld of indien waardepapieren worden verkocht die het fonds niet bezit (short selling).

Het beleggingsbeleid van de stichting sluit het beleggen met geleend geld en het verkopen van waardepapieren die de stichting niet bezit uit. Het POB mag enkel put-opties schrijven wanneer deze onderdeel uitmaken van een afdekkingsstrategie. Het schrijven van ongedekte put-opties is niet toegestaan.

De samenstelling van de beleggingen is weergegeven in de toelichting op de balans.

Indien aandelen in ontwikkelde markten 25% in waarde dalen en aandelen in opkomende markten met 35% in waarde dalen dan daalt de dekkingsgraad van het fonds daardoor met 12,6%-punten.

Omdat de vermogensbeheerders ten opzichte van de strategische portefeuille afwijkende posities innemen in hun portefeuille, is er sprake van actief beheer. Door dit actief beheer ontstaan extra risico's die tot uitdrukking komen in een verzwarende van de vereiste buffer. Actief risico wordt alleen becijferd voor de aandelenportefeuille. Het actief risico wordt bepaald met een (ex-post) tracking error. Bij een tracking error lager dan 1% is geen extra buffer nodig. Voor aandelen ontwikkelde markten is rekening gehouden met een schok van 27% en voor aandelen opkomende markten met een schok van 37% ultimo 2012.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen. De kans dat de wisselkoers van vreemde valuta verslechtert ten opzichte van de euro betekent een risico voor het fonds omdat de verplichtingen doorgaans in euro's luiden en bezittingen (deels) in vreemde valuta.

Het POB hanteert een strategische afdekking van 100% voor het neerwaarts risico van de vreemde valuta Amerikaanse dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse franc.

Grondstoffenrisico (S4)

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen (S4) voorgeschreven. Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico hangt samen met de beleggingen in verhandelbare schuldpapieren en met de tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbare schuldpapieren wordt beschouwd als prijsrisico. De beheersing van deze vorm van kredietrisico is geïntegreerd in het beleggingsproces, door middel van een richtlijn over de maximale belegging per kredietklasse. De mate waarin het fonds gevoelig is voor de schok hangt af van looptijdkenmerken van de kasstromen in de rentegevoelige portefeuille.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het POB bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd, waaronder leeftijdscorrectiefactoren alsmede toekomstige verbetering van de levensverwachting. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico, arbeidsongeschiktheidsrisico en looninflatie.

Concentratierisico (S8)

Wanneer een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt, loopt het fonds concentratierisico. Ten behoeve van het risicomanagement dient het fonds rekening te houden met concentratierisico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het concentratierisico gelijkgesteld aan 0%.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen. Ten behoeve van het risicomanagement dient het fonds rekening te houden met operationeel risico, wat kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het operationeel risico gelijkgesteld aan 0%.

Prijsrisico

Prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. POB maakte in het verslagjaar geen gebruik van derivaten om prijsrisico's af te dekken.

Beleggingsrisico's alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen zijn net als beleggingen in de traditionele categorieën (waaronder aandelen) onderhevig aan risico's. Risico's worden veroorzaakt doordat beleggers zekere bedragen (hun initiële investeringen) opgeven in ruil voor onzekere inkomsten in de toekomst. Alternatieve beleggingen zijn daarnaast onder te verdelen in diverse categorieën, waarvan de risicoprofielen onderling aanzienlijk kunnen variëren en dus ook de beleggingsrisico's.

Niet financiële risico's

Operationele risico's (waaronder interne beheersing, IT en integriteitsrisico)

Het operationeel risico is het risico op verlies als resultaat van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL. Deze partij had een SAS 70-rapport (type II). Inmiddels bestaat SAS70 niet meer en is dit per 15 juni 2011 vervangen door de ISAE 3402-rapportage. Een belangrijk verschil tussen beide rapportages is de vereiste verklaring van het management in de ISAE 3402-rapportage de zogenaamde 'management assertion'. En daarnaast het uitvoeren van risicoanalyses. Daar AZL vanaf 2010 beschikt over een zogenaamde In Control Statement heeft de overgang naar ISAE 3402 voor AZL weinig impact gehad. Ook de ISAE 3402-rapportage bestaat uit een type I en een type II verklaring en ook hier worden alleen processen beschreven welke de financiële verantwoording raken.

Ook voor 2012 heeft AZL een ISAE 3402 type II-rapportage afgegeven en geeft de directie wederom een In Control Statement af. De ISAE 3402 type II-rapportage van AZL N.V. is door de auditcommissie opgevraagd en geëvalueerd.

Het overleggen van deze ISAE 3402 type II-rapportage komt tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds, dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder, verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Uitbesteding en de risico's die hiermee samenhangen

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen e.d. Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL. Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de Pensioenwet bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverzorging en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden ten minste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiesystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het fonds maatregelen treffen. Eén risico is dat de fondsstukken niet voldoen aan de wettelijke bepalingen. Een ander risico is dat men als bestuurder in persoon kan worden aangesproken. Het POB heeft hiervoor geen aansprakelijkheidsverzekering. Het POB heeft in de statuten vastgelegd dat, ervan uitgaand dat er sprake is van te goeder trouw handelen, eventuele schade van het bestuurslid zal worden vergoed. Een derde risico betreft het in onvoldoende mate vorm geven aan consistent beleid. Dit maakt het fonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een vierde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vijfde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren door partijen die het fonds heeft ingehuurd.

Om de bovengenoemde risico's te mitigeren zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingevoerd:

1. Het POB toetst, bijgestaan door externe adviseurs, de gevolgen van wetswijzigingen voor de fondsdocumenten en wijzigt deze indien nodig;
2. Het overnemen van de bestuurdersaansprakelijkheid is beperkt tot gevallen waarin sprake is van te goeder trouw handelen door het betreffende bestuurslid;
3. Het POB ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen;
4. Het POB werkt volgens een communicatieplan. Dit plan bewaakt de wettelijk verplichte momenten van communicatie. Naast deze vereisten heeft het fonds eigen communicatiedoelstellingen. Door het planmatig uitvoeren wordt bewerkstelligd dat het fonds aan de eisen van de wet en consistentie van uitingen voldoet;
5. Met alle ingehuurd partijen zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het POB activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de andere partij.

Jaarlijks vinden er controles plaats door de waarmerkend actuaire en accountant op de uitvoering door het POB. Materiële onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd.

Het bestuur draagt er zorg voor dat het over voldoende kennis en kunde bezit om zijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen. De opsomming van de hierboven genoemde risico's is niet limitatief. De juiste afdekking van deze genoemde risico's geeft wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het POB.

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2011	8.803	9.532	4.468	22.803
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	804			804
Ontslag met premievrije aanspraak	-947	644		-303
Waarde-overdracht		-10		-10
Ingang pensioen	-240	-539	700	-79
Overlijden	-14	-17	-89	-120
Afkoop		45	-160	-115
Andere oorzaken	-17	64	-60	-13
Mutaties per saldo	-414	187	391	164
Stand per 31 december 2012	8.389	9.719	4.859	22.967

Specificatie pensioengerechtigden

	2012	2011
Ouderdomspensioen	4.356	3.980
Nabestaandenpensioen	465	453
Wezenpensioen	38	35
Totaal	4.859	4.468

Beleggingen

Nederlandse Pensioenfondsen

Met het Septemberpakket Pensioenen dat eind september door het kabinet is gepresenteerd, wordt in de ogen van velen een belangrijke stap gezet in de richting van een toekomstbestendig pensioenstelsel. Onderdeel van het Septemberpakket is de invoering van de zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR) die gebruikt moet worden voor de berekening van pensioenverplichtingen. De UFR maakt die berekening minder gevoelig voor schommelingen en mogelijk verstoorde omstandigheden op de financiële markten.

Onder de methodiek van de UFR wordt de rentetermijnstructuur tot looptijden van twintig jaar gebaseerd op de swaprente en wordt voor looptijden langer dan twintig jaar een rentestructuur geconstrueerd op basis van enerzijds de marktrente en anderzijds een vaste forwardrente na 60 jaar.

Berekend op basis van de UFR bedroeg de gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen eind december 2012 circa 102%. Eind 2011 bedroeg de, op basis van driemaands middeling (de toen geldende waarderingstechniek) bepaalde dekkingsgraad 103%. Een en ander resulteerde in 2012 in een daling van de gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen met circa 1%.

Op basis van de 3 maands middeling methodiek zou de dekkingsgraad eind 2012 overigens op 98% zijn geëindigd. Aldus heeft de UFR de negatieve gevolgen van de rentedaling in 2012 (de zogenaamde "swaprente" daalde in 2012 voor looptijden van tien jaar met 0,9 procentpunt) grotendeels gecompenseerd.

Markten 2012

De verklaring voor de rentedaling in 2012 moet worden gezocht in een tweetal belangrijke ontwikkelingen.

Op de eerste plaats waren daar de problemen met de Europese economie. Die belandde, als gevolg van de aanhoudende eurocrisis en een tanend consumentenvertrouwen, in een recessie. Deze ontwikkeling zette in 2012 door als gevolg van tegenvallende macro-economische ontwikkelingen en een verbreding en verdieping van de euro-crisis (waarbij Zuid-Europese landen als Griekenland, Portugal, Spanje en Italië het beeld bepaalden). De tweede belangrijke factor was de staatsschuld in de VS. Het eerder in 2011 bereikte akkoord over een verhoging van het 'schuldplafond' bleek in 2012 in de ogen van kredietbeoordelaars onvoldoende, waardoor deze zich genoodzaakt zagen om de rating van de VS te verlagen.

Als gevolg van beide factoren namen beleggers hun toevlucht tot beleggingen in risicovrije (met name Duitse en Nederlandse) staatsleningen. De Duitse rente daalde daardoor eind mei even onder 1,2% en kortlopende obligaties konden zelfs worden uitgeschreven met negatieve couponrentes.

De vorming (in juni 2012) van een Griekse coalitieregering was een grote opluchting voor beleggers. Wat bijdroeg aan de positievere stemming, was het feit dat de Europese regeringsleiders eind juni stappen zetten in de richting van verdergaande economische en politieke integratie van de 17 landen in de eurozone. Zo werd de weg vrijgemaakt voor directe steun aan kwetsbare banken, buiten de begroting van de betreffende overheid om.

Een ander belangrijk gegeven voor de markten was de uitspraak van Mario Draghi, eind juni 2012. De ECB gaf aan er alles aan te doen om de euro te redden. In augustus en september 2012 volgden details over de aanpak. Afsproken werd dat de ECB landen steun zou geven, mits deze formeel om steun zouden vragen en mits zij zich bereid zouden verklaren om aan de door de ECB gestelde eisen te voldoen. Door deze beleidsverandering verminderde het systeemrisico in de eurozone significant.

De nieuwe aanpak van de ECB wierp meteen zijn vruchten af. Vanaf juli daalden de risicopremies van landen als Spanje en Italië fors zonder dat de Europese centrale bank feitelijk steun hoefde te verlenen. Spanje, voor de markten al enige tijd kandidaat voor een formele steunaanvraag, kon in 2012 zelfs afzien van het doen van een steunaanvraag.

Toch bleven beleggers in de tweede helft van 2012 nog geruime tijd de voorkeur geven aan “veilig” geachte obligaties. Nederlandse en Duitse staatsleningen bleven daardoor zeer in trek. Eind december 2012 leverden 10-jaars Nederlandse staatsleningen nog maar een rendement op van 1,5%. Zonder meer een historisch laagterecord. Pas toen, eind 2012, de reële economie eerste tekenen van herstel vertoonde, konden aandelenkoersen wereldwijd aan een stijging beginnen (+14% in euro). Wereldwijde vastgoedaandelen (+28%) en aandelen van ‘financials’ (+27%) wonnen binnen deze categorie het meest. Maar ook (hoogrentende) bedrijfsleningen en schuldpapier van opkomende markten lieten in 2012 een prima rendement zien.

Aandelen Indices ¹⁾

2012

MSCI World	14,0%
S&P Composite	14,2%
Nasdaq	14,1%
DJ Europe Stoxx 50	13,8%
AEX	14,1%
Topix (Japan)	5,9%
MSCI Emerging Markets	16,8%

Bron: Thomson Reuters Datastream

Vooruitzichten

Wereldwijde economie

In de VS trekken de consumentenbestedingen, de duurzame orders en de huizenmarkt aan. Voor 2013 verwachten wij op basis hiervan voor de VS een gematigde groei.

In de eurozone verwachten wij een stabilisatie van de economie. De aantrekkende groei in de VS en China, het beleid van de ECB en een afnemende bezuinigingsdrang van (centrale) overheden zouden hier kunnen leiden tot een traditioneel, aan de export gerelateerd, herstel. Mede dankzij deze exportgroei zou de eurozone aan een recessie moeten kunnen ontkomen.

Ondanks tekenen van herstel blijft de wereldeconomie kwetsbaar voor schokken. De rol van de centrale banken en van de politici blijft voornamelijk cruciaal voor een voortzetting van het gematigde economische herstel. De wereldwijde economische groei kan in 2013 op of iets onder het langjarige gemiddelde uitkomen.

Rente

Het aanhoudend ruime beleid van de centrale banken, het naar verwachting gematigde herstel en de nog steeds voortdurende overcapaciteit in de volwassen economieën zal leiden tot aanhoudend lage rentes van staatsleningen in landen als de VS, Duitsland en Nederland. Wel kunnen de rentes, vanaf extreem lage niveaus, iets oplopen.

1) Total return indices (in euro).

Aandelen

Mede op basis van de extreem lage rentes en de relatief hoge dividendrendementen gaan wij uit van een positieve waardeontwikkeling op de wereldwijde aandelenmarkten. Gunstig is dat de balansen van de bedrijven nog steeds relatief gezond zijn en veel bedrijven ruimte hebben om eigen aandelen in te kopen en dividenden te verhogen.

Het beperkte economische herstel in de verzadigde economieën (VS, Europa, Japan) zal echter druk gaan uitoefenen op de (historisch hoge) winstmarges. Daardoor zal er niet of nauwelijks ruimte zijn voor winstgroei. De prestaties van wereldwijde aandelen zullen dan ook moeten voortkomen uit hogere waarderingen.

Valutamarkten

Het systeemrisico in de eurozone is weliswaar sterk afgenomen, maar is nog niet definitief van de baan. Bovendien is de economie van de eurozone relatief zwak. Daardoor blijft de euro kwetsbaar ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Daarom verwachten wij dat de ECB het officiële rentetarief verder zal verlagen.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

Strategisch beleggingsbeleid 2012

Uitgangspunt voor het beleggingsbeleid is het door het fonds gehanteerde strategische beleidskader, waarin het premie-, indexatie en beleggingsbeleid in onderlinge samenhang worden afgestemd. Gegeven enerzijds de stand van de dekkingsgraad en anderzijds de beleidskeuzes die het fonds maakt inzake het premie- en indexatiebeleid, maakt het bestuur, een voortdurende afweging inzake het te voeren beleggingsbeleid. Minimaal één maal per jaar (maar indien nodig ook vaker) vertaalt het bestuur de uitkomsten van deze afweging in een set strategische normwelingen en bijbehorende bandbreedtes.

Voor 2012 zijn de volgende normwelingen vastgesteld:

	Norm- weling
vastrentende waarden	38,2%
aandelen	37,8%
onroerend goed	14,0%
grondstoffen	5,0%
hedge funds	1,7%
converteerbare obligaties	3,3%
liquiditeiten	0,0%

Ter beheersing van de risico's van marktbewegingen wordt structureel een aantal risico's afgedekt:

- Het valutarisico op dollar, pond, yen en Zwitserse franc van de beleggingen in zakelijke waarden (aandelen, onroerend goed en grondstoffen). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van valutatermijn contracten.
- Circa 60% van het renterisico van de verplichtingen wordt afgedekt door middel van een zogenaamde matching portefeuille. Deze matching portefeuille bestaat uit AAA en AA staatsleningen, bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit (tenminste een BBB kredietrating) en renteswaps. Voor de bepaling van het renterisico van de verplichtingen kan gebruik gemaakt worden van de swap curve of van de UFR curve. Hoewel de UFR curve verplicht gesteld is voor het berekenen van de officiële dekkingsgraad van het pensioenfonds heeft het bestuur besloten het beleggingsbeleid (en dus ook het afdekkingsbeleid) te baseren op marktwaarderingen. Naar de mening van het bestuur geeft de marktwaardering een beter afspiegeling van de financiële positie en de risico's van het fonds dan

op basis van de UFR curve. Het beleid in de matching portefeuille is daarom gericht op het afdekken van 60% van het renterisico van de verplichtingen, op basis van marktwaarden.

Daarnaast worden opties gebruikt ter bescherming van de dekkingsgraad tegen de neerwaartse risico's van extreme marktsituaties:

- Aandelenopties: gedurende 2012 was ongeveer 50% van de aandelenportefeuille afgedekt tegen de negatieve gevolgen van een sterke koersdaling op de aandelenmarkt door middel van put opties.
- Rente opties: tussen 30 en 40% van het renterisico van de verplichtingen wordt met behulp van rente opties (swaptions) afgedekt. In geval van een forse daling van de lange rentes bieden deze swaptions compensatie voor de stijging van de verplichtingen.

In 2012 heeft het fonds een nieuwe ALM studie uitgevoerd. De inzichten uit deze studie worden gebruikt voor de normportefeuille voor 2013. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid in de tweede helft van het jaar is, voor zover mogelijk, rekening gehouden met het nieuwe beleid vanaf 2013.

Operationeel beleggingsbeleid

Implementatie van de normportefeuille

De normportefeuille voor 2012 was gelijk aan de normportefeuille voor 2011, waardoor geen implementatieperiode nodig was. Vooruitlopend op de nieuwe normportefeuille voor 2013 zijn in de tweede helft van het jaar de beleggingen in hedge funds volledig afgebouwd en hebben er geen beleggingen meer plaatsgevonden in grondstoffen.

De verdeling van de beleggingen ultimo 2012 was als volgt:

	Weging
vastrentende waarden	39,2%
aandelen	40,2%
onroerend goed	11,2%
grondstoffen	4,0%
hedge funds	0,0%
converteerbare obligaties	3,3%
liquiditeiten	2,0%

Vastrentende waarden

Het totale rendement van de vastrentende beleggingen kwam in 2012 uit op 11,1%.

In 2012 is een brede spreiding over subcategorieën gehandhaafd. Binnen de vastrentende portefeuille werd belegd in staatsleningen (als onderdeel van de matching portefeuille), bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit, inflatie gerelateerde obligaties (Inflation linked bonds), staatsobligaties van opkomende landen (Emerging market debt) en hoogrenderende obligaties (High yield).

Ook in 2012 werden de beleggingen in euro staatsleningen geconcentreerd in de landen met de hoogste kredietwaardigheid (AAA en AA). Op euro staatsleningen werd over 2012 een rendement behaald van 7,0%. Als gevolg van de afgenomen onzekerheid op de financiële markten presteerden meer risicovolle vastrentende beleggingscategorieën beter dan de staatsleningen van hoge kwaliteit. Beleggingen in bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit, inflatie gerelateerde obligaties, obligaties van opkomende landen en hoogrenderende obligaties behaalden allemaal rendementen van 13% of hoger.

De beleggingen in bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit en inflatie gerelateerde obligaties presteerden vrijwel in lijn met het marktgemiddelde. De rendementen van de beleggingen in obligaties van opkomende landen en hoogrenderende obligaties waren hoger dan de benchmark.

Aandelen

De aandelenportefeuille van het pensioenfonds liet in 2012 een rendement zien van 16,7%, terwijl de benchmark een rendement behaalde van 15,5%

De aandelenportefeuille is gespreid over de grote aandelenmarkten in Europa, Noord Amerika, Japan en de Pacific. Daarnaast vinden er beleggingen plaats in opkomende markten en de subcategorieën kleine ondernemingen (small caps) en hoog-dividend.

In vrijwel alle aandelenregio's en subcategorieën werd de benchmark ruimschoots verslagen. Enige uitzondering is de subcategorie hoog-dividend. De beleggingen in kleine ondernemingen en opkomende markten presteerden daarentegen juist aanmerkelijk veel beter dan de relevante benchmark.

Onroerend goed

De onroerend goedportefeuille behaalde een rendement van 1,0%.

Het rendement op de beursgenoteerde vastgoedportefeuille van het pensioenfonds bedroeg 5,4%, hetgeen vrijwel gelijk is aan de benchmark (5,5%).

Het rendement van de niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille van het pensioenfonds bedroeg -/0,9%.

Grondstoffen

De beleggingen in grondstoffen worden ingevuld via participatie in een (semi-)indexfonds.

Het rendement in 2012 bedroeg -/2,5%, terwijl de benchmark een rendement liet aantekenen van -/1,5%. Zoals vermeld zijn in de tweede helft van het jaar geen nieuwe middelen toegevoegd aan grondstoffen, vooruitlopend op de nieuwe normportefeuille voor 2013.

Hedgefunds

Begin 2012 was het pensioenfonds belegd in twee hedge funds. Een van deze twee fondsen was in liquidatie. In de loop van 2012 is dit fonds daadwerkelijk geliquideerd. Vooruitlopend op de nieuwe normportefeuille voor 2013 is de belegging in het resterende fund of hedge funds in het laatste kwartaal van 2012 verkocht. Het rendement van de beleggingen in fund of hedge funds over 2012 bedroeg 0,9%. Ter vergelijking: de benchmark voor fund of hedge funds steeg in 2012 met 2,7%.

Converteerbare obligaties

In de loop van 2011 heeft het fonds een belang opgebouwd in converteerbare obligaties. Als gevolg van stijgende aandelenmarkten en dalende risico opslagen op de obligatiemarkten stegen de beleggingen in deze categorie in waarde. Per saldo werd in 2012 een rendement behaald van 11,7%. Ter vergelijking: de benchmark voor converteerbare obligaties steeg over dezelfde periode met 11,0%.

Risico overlay

Het pensioenfonds dekt de strategische valutaposities in Amerikaanse Dollars, Britse Ponden, Japanse Yen en Zwitserse Francs strategisch voor 100% af. Als gevolg van de stijging van de euro ten opzichte van deze valuta's resulteerde dit beleid in 2012 in een positieve bijdrage aan het rendement van het pensioenfonds van 0,6%-punt.

Het strategisch renterisicobeleid bestaat uit twee elementen:

1. 60% afdekking van de rentegevoeligheid van de voorziening pensioenverplichtingen door middel van een matching portefeuille waarin AAA staatsleningen, bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit en renteswaps zijn opgenomen.

2. Circa 30 tot 40% van het renterisico van de voorziening pensioenverplichting wordt afgedekt met swaptions, zodanig dat de invloed van extreme renteveranderingen op de dekkingsgraad wordt afgedekt.

Dankzij de daling van de marktrente leverde het strategische renterisicobeleid in 2012 een positieve bijdrage aan het rendement van het pensioenfonds. De swaps stegen fors in waarde en droegen 1,9%-punt bij aan het rendement over 2012. De swaptions daarentegen leverden een licht negatieve bijdrage aan het rendement (-/-0,1%). Dit werd met name veroorzaakt door een lagere onzekerheidspremie in de marktwaardering van deze instrumenten.

Ter bescherming van de dekkingsgraad tegen de gevolgen van grote koersdalingen op de aandelenmarkten maakt het pensioenfonds gebruik van aandelenopties. Met behulp van deze opties was in 2012 ongeveer 50% van de aandelenportefeuille afgedekt tegen grote koersdalingen. Zoals verwacht mag worden bij stijgende aandelenmarkten droeg de risico overlay voor aandelen in 2012 negatief bij aan het resultaat (-/-1,2%-punt).

Per saldo droegen de verschillende afdekkingsstrategieën (valuta-, rente- en aandelenrisico) in 2012 negatief bij aan het beleggingsresultaat van het pensioenfonds. De gecombineerde bijdrage aan het resultaat van deze afdekkingsstrategieën was -/-0,7%-punt.

Samengevat: resultaat belegd vermogen

Over 2012 bedroeg het rendement van de beleggingen van het pensioenfonds, exclusief afdekkingsstrategieën, 15,2%. De verschillende afdekkingsstrategieën droegen in totaal -/-0,7%-punt bij aan het resultaat. Inclusief afdekkingsstrategieën leverde de beleggingsportefeuille in 2012 een rendement op van 14,5%, terwijl de benchmark 13,9% rendeerte.

Maatschappelijk verantwoord beleggen; uitsluitingsbeleid

Bij het vaststellen en het uitvoeren van het beleggingsbeleid wordt niet alleen rekening gehouden met financiële en risicoaspecten, maar ook met aspecten die van belang zijn voor een duurzame en sociale ontwikkeling van de maatschappij. Bij die aspecten komen onder meer ethische kwesties en milieuaangelegenheden aan de orde. Het bestuur betreft informatie over duurzame economische groei –vaak van niet-financiële aard– bij zijn analyses van de kwaliteit van ondernemingen waarin wordt belegd en brengt het belang daarvan tevens onder de aandacht van haar dienstverleners zoals externe vermogensbeheerders.

Mede in dit kader heeft het fonds belangen in enkele beleggingsfondsen waarin een actief uitsluitingsbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingscriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, vrijheid van vakvereniging, geen dwangarbeid en geen betrokkenheid bij corruptie.

Eind 2012 stonden voor wat betreft Europa 14 ondernemingen op de uitsluitingslijst, in Noord Amerika betrof het 22 ondernemingen en in het Verre- en Midden Oosten 35 ondernemingen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen; corporate governance

Met de invoering in 2004 van de Nederlandse Corporate Governance Code is de aandacht voor corporate governance in Nederland sterk toegenomen. Ondernemingen zijn in toenemende mate aandacht gaan besteden aan het onderwerp goed ondernemingsbestuur. Van institutionele beleggers wordt sedertdien in toenemende mate verwacht dat zij zich opstellen als een betrokken aandeelhouder.

Ook het pensioenfonds onderkent het belang van goed bestuur bij de ondernemingen waarin wordt belegd. Het pensioenfonds is van oordeel dat bedrijven met aandacht voor goed ondernemingsbestuur, die bij de bedrijfsvoering de belangen van aandeelhouders en andere relevante stakeholders in ogenschouw nemen, uiteindelijk betere prestaties zullen leveren. Door actief gebruik te maken van het aan de aandelen verbonden stemrecht, kunnen aandeelhouders een positieve invloed uitoefenen op de corporate governance

van de betreffende ondernemingen en kunnen zij zich bijvoorbeeld uitspreken over de benoeming van nieuwe bestuurders en commissarissen, het beloningsbeleid van de ondernemingen en over wijzigingen van de statuten.

Aangezien het pensioenfonds geen eigen aandelenportefeuille bezit, maar belegt via beleggingsfondsen, is het fonds juridisch gezien geen eigenaar van de door deze beleggingsfondsen gehouden aandelen. Daarom kan het pensioenfonds geen rechtstreeks stemrecht uitoefenen. Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen waarin het ING Multimanager Europe Equity Fund en het ING Multimanager North America Equity Fund belegt, wordt met ingang van 2013 het stemrecht uitgeoefend door de beheerder van het fonds. De beheerder baseert zich daarbij op algemeen geaccepteerde corporate governance best practices en zal er zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de lokale wet- en regelgeving van de landen waar de ondernemingen zijn gevestigd. De beheerder rapporteert op kwartaalbasis aan het pensioenfonds over het gevoerde stembeleid.

Tijdens aandeelhoudersvergaderingen van de vastgoedfondsen waarin het pensioenfonds belegt, laat het pensioenfonds zich vertegenwoordigen door de fiduciair beheerder. In bijzondere gevallen zal de fiduciair beheerder vooraf contact opnemen met het fondsbestuur om het stemgedrag af te stemmen.

Performancecijfers 2012 (in%)

Vastrentende waarden	11,1
Aandelen	16,7
Onroerend goed	6,9
Grondstoffen	-2,5
Hedge funds	0,9
Totaal (exclusief overlays)	15,2
Bijdrage valutaoverlay	0,6
Bijdrage renteoverlay	1,9
Bijdrage aandelenoverlay	-1,2
Totaal rendement	14,5
Z-score	0,64

Benchmarks

De door het pensioenfonds gehanteerde benchmarks luiden als volgt (per 31 december 2012):

Matching portefeuille

Het rendement van de Voorziening Pensioen Verplichtingen, op basis van marktwaarden

Vastrentende waarden

Bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit: Barclays Capital Euro Corporate Index.

Overige vastrentende waarden: Compositie op basis van Barclays Capital Eurozone CPI Bond index, JP Morgan Emerging Market Bond index, Merrill Lynch High Yield Index en Citigroup High Yield Market Capped Index

Aandelen

Compositie op basis van de Morgan Stanley Capital International indices voor Europa, Verenigde Staten, Japan, Pacific ex Japan, Europese Small caps, opkomende markten en wereldwijde aandelen.

Vastgoedmaatschappijen

Compositie met een samenstelling van beursgenoteerde fondsen en niet-beursgenoteerde fondsen. Voor de beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark de GPR 250 Global index en voor de niet-beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark de ROZ/IPD Dutch Property index.

Commodities

S&P Goldman Sachs Commodity index total return.

Hedge funds

HFRX Global Hedge Fund index

Totaal

Compositie op basis van de norm verdeling van het vermogen en de bijbehorende benchmark per beleggingscategorie.

Relevante ontwikkelingen 2013

Themadag t.b.v. gepensioneerden

Het POB heeft op 17 april 2013 op verzoek van de sector een themamiddag voor gepensioneerden georganiseerd over het POB en de pensioenactualiteiten. Daarnaast heeft deze middag een ontmoetingsaspect. Het gekozen thema deze middag is: 'Uw pensioenfonds nu en in de toekomst'.

Zelfevaluatie bestuur

Het POB heeft op 6 mei 2013 een zelfevaluatie uitgevoerd. Deze zelfevaluatie is, onder begeleiding van een extern bureau uitgevoerd, vanuit het perspectief van de uitdagingen en opgaves die van buiten op het fonds afkomen en de bestuurlijke ambitie.

Overleg sociale partners

Het POB heeft een gezamenlijk overleg met de sociale partners georganiseerd over de nieuwe pensioenwetgeving en de mogelijke gevolgen voor de POB pensioenregeling. Hierin is met name gesproken over de aanpassing van de POB-pensioenregeling aan de fiscale grenzen per 1-1-2014. Per 1-1-2014 versobert de overheid het fiscale (zg. Witteveen)kader voor pensioenen. Het POB kent momenteel een fiscaal maximale pensioenregeling voor een levenslang ouderdomspensioen 65 jaar. Er moet kritisch gekeken worden naar de aanpassing van het Witteveenkader (fiscale kader van pensioenen). Het POB-bestuur zal hierbij inhoudelijk ondersteuning bieden. Daarnaast is in beeld gebracht wie voor welke mogelijke veranderingen in het kader van het nieuwe pensioencontract verantwoordelijk is voor de uitvoering c.q. realisatie. In de loop van 2013 zullen minimaal nog twee bijeenkomsten worden belegd. Voorts is met de sociale partners gesproken over de VPL regeling en een in dit kader op te stellen uitvoeringsreglement. Hierover zullen de sociale partners uiterlijk in het 3e kwartaal uitspraak doen.

Visitatie 2013

Voor 2013 staat de volgende visitatie gepland en het POB heeft hiervoor het voorbereidingstraject gestart. In het najaar van 2013 zal de visitatie plaatsvinden. In het jaarverslag van 2013 zullen de bevindingen en aanbevelingen worden opgenomen alsmede de acties van het POB hierop.

Communicatie

In maart 2013 is een nieuwe uitgave van de POB nieuwsbrief verschenen. De opmaak en stijl van de nieuwsbrief is in de loop van 2012 vernieuwd. Het POB verstuurt de nieuwsbrieven per post naar alle deelnemers en gepensioneerden en stelt ze beschikbaar via de website.

Risicobereidheidsonderzoek

Het POB vindt het belangrijk om een helder beeld te krijgen van de wensen die de deelnemer heeft als het gaat om sparen voor pensioen. Dit wordt uitgevoerd door het onafhankelijke onderzoeksbureau Hay Group, dat gespecialiseerd is in arbeidsvoorwaarden. De deelnemers in het fonds zijn benaderd met het verzoek een enquête in te vullen. De enquête bestaat uit vier onderdelen:

- algemene informatie;
- ervaring met financiële producten;
- pensioen en vertrouwen in het pensioenfonds;
- bereidheid om risico's te nemen.

In 2013 bespreekt het bestuur de bevindingen van het onderzoek.

Utrecht, 19 juni 2013

Het bestuur

Samenvatting actuarieel rapport

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening (VPV) is per 31 december 2012 als volgt vastgesteld:

	2012	2011	2010	2009
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	668.156	625.837	524.280	398.011
Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	189.623	159.421	129.158	130.104
Gepensioneerden	467.950	408.720	359.982	308.487
Toevoeging i.v.m. gewijzigde sterftetrend	0	0	0	33.465
Voorziening pensioenverplichtingen	1.325.729	1.193.978	1.013.420	870.067
Aandeel herverzekeraars	-6.775	-6.831	-6.813	-6.511
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.318.954	1.187.147	1.006.607	863.556
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	1.618	2.389	2.379	2.328
Voorziening overgangsregelingen	0	4.767	6.748	6.910
Voorziening Slotuitkering	1.499	1.295	1.019	1.010
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	441	423	373	461
Totale voorziening eigen rekening	1.322.512	1.196.021	1.017.126	874.265

Er is, behoudens de componenten die onvoorwaardelijk verhoogd worden, geen toeslag verleend per 1 januari 2013.

Het resultaat van het fonds toonde over 2012 een positief saldo van 61.527, tegenover een negatief saldo over 2011 van 33.479.

Kostendeekkende premie

Conform de ABTN zijn de kostendeekkende premie en de gedempte kostendeekkende premie over boekjaar 2012 vastgesteld, rekening houdend met de actuele marktrente geldend per 1 januari. De kostendeekkende premie bedraagt 46.735. De gedempte kostendeekkende premie bedraagt 37.511. De feitelijk betaalde premie bedraagt 39.082 en is derhalve hoger dan de gedempte kostendeekkende premie.

Financiële positie

De dekkingsgraad ultimo 2012 is als volgt:

	2012	2011	2010	2009
Beschikbaar vermogen	1.469.207	1.281.189	1.135.773	994.568
Voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.318.954	1.187.147	1.006.607	863.556
Overige technische voorzieningen	3.558	8.874	10.519	10.709
Aanwezige dekkingsgraad	111,1%	107,1%	111,7%	113,8%
Vereiste dekkingsgraad	114,0%	114,4%	118,2%	117,5%
Vereist eigen vermogen	184.787	172.565	185.019	152.825

De berekening is als volgt:

Vereist eigen vermogen

Renterisico (S1)	15.041
Zakelijke waarden risico (S2)	168.821
Valutarisico (S3)	21.544
Grondstoffenrisico (S4)	20.526
Kredietrisico (S5)	7.238
Verzekeringstechnisch risico (S6)	40.414
Concentratierisico (S8)	3.524

Totaal som van de S-en

Diversificatie	-92.321
----------------	---------

Totaal risico (o.b.v. wortelformule)

184.787

Vereiste dekkingsgraad

114,0%

De ontwikkeling in de dekkingsgraad van primo 2012 tot ultimo 2012 wordt als volgt verklaard:

	Vermogen	Voorziening	Aanwezige dekkings- graad
Primo 2012	1.281.189	1.196.021	107,1%
Premie	36.714	38.770	-0,4%
Uitkeringen	-31.939	-32.126	0,2%
Toeslagverlening	0	-7	0,0%
Rentetermijnstructuur	0	93.470	-7,7%
Overrendement	184.076	19.713	13,4%
Overige mutaties	-833	6.671	-1,5%
Ultimo 2012	1.469.207	1.322.512	111,1%

De dekkingsgraad van het POB is gestegen van 107,1% ultimo 2011 naar 111,1% ultimo 2012. Deze stijging is vooral te danken aan het behaalde overrendement. Op basis van het ingediende herstelplan zou ultimo 2012 een dekkingsgraad van 110,1% worden verwacht. De aanwezige dekkingsgraad ultimo 2012 bedraagt 111,1%. Het fonds loopt dus iets voor op het herstelplan.

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan

Op grond van artikel 12 van het Reglement Verantwoordingsorgaan (VO) dient het VO een oordeel te geven over het handelen van het bestuur van het pensioenfonds in het afgelopen jaar, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst. Bij de beoordeling wordt ook betrokken of er van een evenwichtige belangenbehartiging sprake is.

In het vervolg van dit verslag zijn de bevindingen, het oordeel over 2012 en de aanbevelingen opgenomen.

Bevindingen

- In 2012 was de financiële situatie wederom één van de belangrijkste aandachtspunten voor het bestuur. Met name door het gerealiseerde rendement op de beleggingen van 14,5% kon 2012 worden afgesloten met een positief saldo van € 61,5 miljoen, dat grotendeels ter verbetering van de reserves kon worden ingezet.
- Hierdoor steeg de dekkingsgraad naar 111,1% (2011 = 107,1%). Volgens het herstelplan moet het POB per 31 december 2012 een dekkingsgraad hebben van 110,1%. Het POB loopt dus iets voor op het herstelplan. Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.
- Bovenstaande positieve resultaten zijn mede behaald door het behoudende beleid van het bestuur om, naast de door de DNB voorgeschreven wijze van berekening van de dekkingsgraad, een “beleids”-dekkingsgraad te berekenen op basis van de zuivere marktrente en daarop de beleidsbeslissingen te baseren. Per ultimo 2012 was deze “beleids”-dekkingsgraad 106,4% (2011 = 103,7%).
- In 2012 is een continuïteitsanalyse uitgevoerd, op basis waarvan kan worden gesteld dat de herstelkracht van het fonds voldoende is om uiterlijk binnen 15 jaar het vereiste eigen vermogen met een dekkingsgraad van 114,0% te bereiken.
- Het VO constateert dat het bestuur de organisatie in toenemende mate vorm geeft op basis van de principes van goed pensioenfondsbestuur. Elementen daarin zijn de verkleining van het bestuur, de inschakeling van externe deskundigen in de beleggingscommissie, de aanscherping van de gedragscode met een insiderregeling, de interne controle en maatregelen op het gebied van integere bedrijfsvoering.
- In het jaarverslag 2012 zijn de uitvoeringskosten (pensioenbeheer en vermogensbeheer) conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie opgenomen. Op de korte termijn zijn deze gegevens interessant voor benchmarking met andere fondsen en op de lange termijn voor trendmatige ontwikkelingen binnen het POB.
- Helaas heeft het bestuur ook voor 2013 moeten besluiten de pensioenuitkeringen en opgebouwde aanspraken niet te verhogen, zulks in lijn met de eerder genoemde “beleids”-dekkingsgraad, die nog steeds onder het vereiste niveau ligt. Dit was een pijnlijk maar verstandig besluit.
- Het VO is ingenomen met het feit dat het bestuur bij zijn beleggingsstrategieën niet alleen rekening houdt met financiële, maar ook met sociale en duurzame aspecten. Het afstoten van beleggingen in hedgefunds wijst eveneens in die richting.
- Er zijn geen aanpassingen in reglementen of anderszins geweest die afbreuk doen aan een evenwichtige belangenbehartiging van betrokkenen.

Oordeel en aanbevelingen

Op basis van het jaarverslag 2012 en de aanvullende toelichtingen tijdens het overleg met het bestuur op 19 juni 2013 oordeelt het VO, met inachtneming van hetgeen hiervoor is opgemerkt, positief over het handelen van het bestuur met betrekking tot het gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO doet hierbij de volgende aanbevelingen:

- 1 De waarmerkend actuaris merkt bij de jaarcijfers 2012 op dat de vermogenspositie van het fonds niet voldoende is vanwege een reservetekort. Een verdere versterking is essentieel voor de belangen van alle betrokkenen. Continueren van de behoudende "beleids"-dekkingsgraad is daarvoor een goed uitgangspunt.
- 2 In eerdere jaren heeft het VO al gewezen op de jaarlijkse verkleining van het draagvlak van het POB. Tot enkele jaren terug was er een jaarlijkse daling van het aantal actieve deelnemers van ca. 3% per jaar. Inmiddels is dit opgelopen tot ca. 5% per jaar (2011 en 2012). De brancheorganisatie VOB heeft onderzoek gedaan naar de omvang en gevolgen van de door de overheid opgelegde bezuinigingen. Dat onderzoek doet vermoeden dat de komende jaren een daling van meer dan 5% is te verwachten. In het beleidsplan 2013 – 2017 wordt nog steeds uitgegaan van een gematigde daling van 3% per jaar en enige compensatie door aansluiting van geprivatiseerde gemeentelijke bibliotheken. Daarom vraagt het VO nogmaals aandacht voor deze problematiek, de gevolgen daarvan voor het POB en mogelijkheden voor daarop toegespitst beleid.
- 3 Er staat veel te gebeuren in de structuren van de pensioenorganisaties en de opbouw van de pensioenrechten. Het VO adviseert daarover met betrekking tot de besluitvorming en communicatie het volgende.
 - Betrek de adviesorganen bij de voorbereiding van de besluitvorming zodanig dat met de adviezen inzichten en argumentatie een rol kunnen spelen bij de feitelijke besluitvorming.
 - Informeer de betrokkenen, eventueel gefaseerd naarmate er vanuit de wetgever meer duidelijkheid komt, al in een vroeg stadium over de mogelijkheden en consequenties van de nieuwe wetgeving. De informatiestroom via de publieke media is meestal onduidelijk, onvolledig en zeker niet in alle gevallen juist. Zeker is dat uit die informatie niet rechtstreeks de consequenties voor het POB zijn af te leiden.

Het verantwoordingsorgaan

juni 2013

Reactie van het bestuur

Met belangstelling en waardering heeft het bestuur kennis genomen van het positieve oordeel, de bevindingen en de aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het VO voor de goede samenwerking en constructieve gedachteswisseling gedurende het verslagjaar en reageert als volgt op de aanbevelingen van het VO:

1. Continueren van de 'beleidsdekkingsgraad':
Het bestuur is voornemens om dit beleid te handhaven;
2. Verkleining draagvlak POB:
Het bestuur onderkent dit eveneens maar tekent aan dat de ontwikkeling van het deelnemersbestand binnen het genoemde kader nauwelijks effect heeft op de (financiële) positie van het POB. Het bestuur volgt wel nauwgezet de ontwikkeling van het deelnemersbestand en heeft daartoe de pensioenadministratie verzocht om een maandelijks overzicht van aan- en afmeldingen van POB-deelnemers;
3. Communiceren en informeren met zowel de adviesorganen als de belanghebbenden van het POB:
Het bestuur zal het VO betrekken bij de vaststelling c.q. wijziging van het communicatie- en voorlichtingsbeleid met respect voor eenieders verantwoordelijkheid. Het bestuur acht het van belang om alle "stakeholders" zodra dit formeel mogelijk is op de hoogte te brengen van de ontwikkelingen, de voortgang en de door externe instanties ingenomen standpunten.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2012	2011
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerende zaken	151.628	143.832
Zakelijke waarden	587.957	459.751
Vastrentende waarden	526.249	407.132
Derivaten	119.530	195.459
Overige beleggingen	53.739	74.245
	1.439.103	1.280.419
Herverzekering [2]	6.775	6.831
Vorderingen en overlopende activa [3]	29.827	12.799
Liquide middelen [4]	7.487	1.282
Totaal activa	1.483.192	1.301.331

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2012	2011
Reserves [5]		
Algemene reserve	-38.092	-87.397
Solvabiliteitsreserve	184.787	172.565
	146.695	85.168
Langlopende schuld [6]		
VPL-Overgangsregeling	5.255	0
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [7]		
Eigen rekening	1.318.954	1.187.147
Herverzekering	6.775	6.831
	1.325.729	1.193.978
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [8]		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	1.618	2.389
Voorziening overgangsregelingen	0	4.767
Voorziening slotuitkering	1.499	1.295
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	441	423
	3.558	8.874
Kortlopende schulden [9]	1.955	13.311
Totaal passiva	1.483.192	1.301.331

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2012	2011
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	26.586	28.394
Indirecte beleggingsopbrengsten	158.254	107.131
Kosten van vermogensbeheer	-764	-479
	184.076	135.046
Bijdragen van werkgevers en werknemers [11]	43.132	44.316
Saldo van overdrachten van rechten [12]	393	-1.287
Pensioenuitkeringen [13]	-32.458	-30.954
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [14]		
Toevoeging pensioenopbouw	-38.770	-33.944
Toeslagverlening	7	69
Waardeoverdrachten	-507	982
Verwachte uitkering	32.094	30.634
Toevoeging kostenvoorziening	-77	-8
Benodigde intrest	-18.684	-13.292
Wijziging rentetermijnstructuur	-93.308	-159.106
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-7.089	0
Overige	-5.473	-5.875
	-131.807	-180.540
Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen [15]	61	1.645
Herverzekering [16]		
Premies	-33	-48
Uitkeringen uit herverzekering	528	490
	495	442

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2012	2011
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [17]	-2.434	-2.146
Overige baten en lasten [18]	69	-1
Saldo van baten en lasten	61.527	-33.479
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	61.527	-33.479

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2012	2011
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	42.379	47.359
Uitkeringen uit herverzekering	529	490
Overgenomen pensioenverplichtingen	119	1.799
Overige	69	24
	43.096	49.672
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-32.449	-30.933
Overgedragen pensioenverplichtingen	-145	-2.666
Premies herverzekering	-33	-48
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.472	-4.287
Overige	-31	0
	-35.130	-37.934
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	28.354	29.766
Verkopen en aflossingen beleggingen	7.501.383	5.195.541
	7.529.737	5.225.307
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-7.530.734	-5.238.587
Kosten van vermogensbeheer	-764	-479
	-7.531.498	-5.239.066
Mutatie liquide middelen	6.205	-2.021
Saldo liquide middelen 1 januari	1.282	3.303
Saldo liquide middelen 31 december	7.487	1.282

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken heeft het jaarverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen.

Onroerende zaken

Aandelen van vastgoedmaatschappijen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Zakelijke waarden

De ter beurze genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde aandelen (fondsen) worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Obligaties

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde. Onder actuele waarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe waardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Herverzekering

Het herverzekerd deel van de technische voorziening is berekend als de contante waarde van pensioenpolissen op het leven van (gewezen) deelnemers en heeft betrekking op de premievrije aanspraken van de voorheen bij Aegon Levensverzekering N.V. ondergebrachte pensioenen, vermeerderd met de contante waarde van zowel de door ZwitserLeven toegekende wezen pensioenen als die van enkele overgenomen polissen. In het stop-loss contract met ZwitserLeven, met een afrekeningsperiode van 5 jaar, zijn de volgende risico's herverzekerd:

- de sterfterisico's van de verzekeringen van het partner- en wezenpensioen in de vorm van éénjarige risicokapitalen;
- de invaliditeitsrisico's voor deelnemers voor wie in het fonds invaliditeitspensioen is verzekerd.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen volgens het FTK en dient als buffer. Dit maximaal niveau wordt aangehouden.

VPL-Overgangsregeling

De pensioenregelingen van het POB omvatten overgangsregelingen. De voorziening overgangsregelingen was dusdanig vastgesteld dat deze, samen met de contante waarde van een deel van de toekomstige premiebijdragen, naar verwachting toereikend was om de verplichtingen uit de overgangsregelingen te kunnen financieren. In de kostendekkende premie was hiervoor een component toegerekend. In 2006 bedroeg deze 2% van het salaris. Bij de berekening werd verondersteld dat deze premie tot en met 2018 zou worden ontvangen. Er werd rekening gehouden met blijfkansen. De bijdrage van 2% werd periodiek gezien, laatstelijk in 2009.

De voorziening werd jaarlijks verhoogd met de daarvoor bedoelde component in de verschuldigde premiebijdrage en een percentage gelijk aan het gemiddelde rendement van het fonds.

De jaarlijkse onttrekkingen waren als volgt:

Overgangsregeling pensioenreglement 1: De financiering van de extra aanspraak op ouderdoms- en partnerpensioen vond ten laste van de voorziening overgangsregelingen plaats op de pensioendatum, doch uiterlijk op 31 december 2020.

Overgangsregeling pensioenreglement 2: De koopsommen voor degenen die in het betrokken jaar daadwerkelijk voor de overgangsmaatregelen prepensioen in aanmerking kwamen werden ten laste van de voorziening gebracht.

In 2012 is de voorziening overgangsregelingen vrijgevallen ten gunste van de VPL-Overgangsregeling.

De VPL-Overgangsregeling met betrekking tot prepensioen is ultimo 2012 gelijk aan 5.255.

Schattingwijziging

Ultimo 2012 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verlaagd met 2,4%-punt als gevolg van de toepassing van de Ultimate Forward Rate (UFR) in plaats van de rentetermijnstructuur. Dit wordt gezien als een schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorzieningen ad. € 32,2 miljoen is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Verder heeft in 2012 de Commissie Overlevingstafels van het AG een herziening van de AG-prognosetafel 2010-2060 gepubliceerd, zijnde de AG-prognosetafel 2012-2062, en heeft het fonds besloten over te gaan op deze nieuwe overlevingstafel. Dit wordt gezien als een schattingswijziging. Ultimo 2012 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verhoogd met 0,5%-punt als gevolg van deze schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening ad. € 7,1 miljoen is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Voorziening pensioenverplichtingen

De VPV is, evenals vorig jaar, gelijk aan de actuariële contante waarde van de opgebouwde, premievrije en ingegane pensioenen. Bij de vaststelling van de VPV is uitgegaan van marktwaardering. Dit houdt onder andere in dat gerekend is met de termijnstructuur van de actuele nominale marktrente zoals gepubliceerd door DNB.

Gemiddeld gewogen met de VPV kwam de nominale rente eind 2012 ongeveer overeen met een vaste rekenrente van 2,4% (2011: 2,8%).

De pensioenverplichtingen worden berekend volgens overlevingskansen van een AG Prognosetafel 2012-2062 (startjaar 2013) inclusief toepassing sterftetrend en correctiefactoren op basis van ervaringssterfte.

Als belangrijkste grondslagen voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen worden vermeld:

- Intrest: Rentetermijnstructuur van DNB;
- Sterfte: AG Prognosetafel 2012-2062 (startjaar 2013) — zonder leeftijdsterugstelling;
- Gehuwdheid: Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerspensioen wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd;
- Uitkeringen: De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld;
- Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld;
- Leeftijdsverschil: Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw);
- Kosten: In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassokostenvoorziening begrepen van 2% van de netto voorziening;
- Ervaringssterfte: Mercer Hoog-Midden.

Overige technische voorzieningen

Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's

De voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's dient voor de spreiding in de tijd van voortzetting van de pensioenopbouw ten laste van het fonds en van arbeidsongeschiktheidspensioen. De voorziening wordt jaarlijks verhoogd met 0,35% van de som van de bijdragegrondslagen voor het risico van arbeidsongeschiktheidspensioen. Daarnaast wordt de voorziening verhoogd met een percentage gelijk aan het gemiddelde rendement van het pensioenfonds alsmede met uitkeringen uit hoofde van herverzekering. Aan de voorziening worden jaarlijks, ten aanzien van nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers en ten aanzien van de wijzigingen in de mate van arbeidsongeschiktheid van de bestaande arbeidsongeschikten, onttrokken of toegevoegd:

- de contante waarde van de ten laste van het POB op te bouwen of niet meer op te bouwen oudedagsvoorzieningen;
- de contante waarde van de toegekende of vrijgevalen arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Tevens worden de premies die moeten worden betaald aan de verzekeraars aan de voorziening onttrokken.

De voorziening mag niet minder bedragen dan twee maal de premietoevoeging en niet meer bedragen dan drie maal de premietoevoeging in dat jaar. Het mindere of meerdere wordt verrekend met het jaarresultaat. De premiestelling voor het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt periodiek gezien, laatstelijk in 2009.

Voorziening slotuitkering

Indien een deelnemer met ingegaan ouderdomspensioen overlijdt en er is een partner, dan loopt de uitkering nog 2 maanden na overlijden door. Indien er geen partner achterblijft, maar er wel kinderen zijn, wordt dit bedrag ineens uitgekeerd. In de reguliere voorziening wordt geen rekening gehouden met deze slotuitkering. Ultimo 2008 is een voorziening gevormd ter dekking van eventuele lasten.

Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening

Een klein gedeelte van de pensioenaanspraken wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd met de looninflatie van de werkgever. Primo 2008 is hier een aparte voorziening voor gevormd.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt, voor wat betreft de aandelen, hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van onroerende zaken, aandelen, converteerbare obligaties, opties, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen alsmede de kosten van exploitatie van het direct onroerend goed. De betreffende kosten worden verder gespecificeerd in het kostenoverzicht op pagina 19.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2011	Her- classifi- catie	Aankopen/ Verstre- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2012
Onroerende zaken							
Aandelen vastgoedmaatschappijen	143.832	0	2.128	-97	-2	5.767	151.628
Zakelijke waarden							
Aandelen beleggingsfondsen	427.556	0	51.220	-6.509	285	70.204	542.756
Converteerbare obligaties	32.195	-32.195	0	0	0	0	0
	459.751	-32.195	51.220	-6.509	285	70.204	542.756
Vastrentende waarden							
Staatsobligaties	403.382	0	122.605	-41.539	1.010	36.599	522.057
Deposito's	1.800	0	76.053	-76.053	0	0	1.800
Leningen op schuldbekentenis	1.950	0	0	-30	-6	478	2.392
Converteerbare obligaties	0	32.195	9.000	0	0	4.006	45.201
	407.132	32.195	207.658	-117.622	1.004	41.083	571.450
Derivaten							
Swaps	117.926	0	627.729	-712.806	20.397	18.370	71.616
Opties	77.533	0	52.789	-82.126	13.852	-19.623	42.425
Valutatermijntransacties	-10.111	0	6.588.745	-6.580.874	2.240	5.489	5.489
	185.348	0	7.269.263	-7.375.806	36.489	4.236	119.530
Overige beleggingen							
Hedgefonds	19.141	0	0	-19.699	558	0	0
Commodities	55.104	0	0	0	0	-1.365	53.739
	74.245	0	0	-19.699	558	-1.365	53.739
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.270.308	0	7.530.269	-7.519.733	38.334	119.925	1.439.103
Waarvan onder de passiva gepresenteerd							
Valutatermijntransacties	10.111						0
Beleggingen aan activa-zijde balans	1.280.419						1.439.103

Categorie	Stand ultimo 2011	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2012
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen	1.270.308					1.439.103
Vorderingen en schulden beleggingen	12.195					11.323
Depotbank	267					6.469
Beleggingen inclusief liquiditeiten	1.282.770					1.456.895

Het POB heeft in het verslagjaar niet belegd in premiebijdragende instellingen. In het verslagjaar heeft het POB geen beleggingen uitgeleend.

Aansluiting beleggingen ten behoeve van de risicoparagraaf:

Categorie	Stand ultimo 2012	Liquide middelen	Overlopende intrest-	Te vorderen dividend-belasting	Overlopende aan- en verkopen beleggingen	Toepassen Look-Through	Stand ultimo 2012 conform risico paragraaf
Onroerend goed	151.628	0	0	0	0	0	151.628
Aandelen	542.756	0	0	0	0	-9.187	533.569
Vastrentende waarden	571.450	0	10.937	0	0	-27.303	555.084
Commodities	53.739	0	0	0	0	0	53.739
Derivaten	119.530	0	0	0	0	16.422	135.952
Overige beleggingen	0	6.469	0	508	17.964	20.068	45.009
Totaal	1.439.103	6.469	10.937	508	17.964	0	1.474.981

Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden deze componenten toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1: Directe marktwaardering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).

Level 2: Afgeleide marktwaardering: geen directe beursnotering maar andere uit de markt waarneembare data waarbij tevens de waarde van beleggingsfondsen is opgenomen, danwel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).

Level 3: Modellen en technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2012
Vastgoedbeleggingen			151.628	151.628
Aandelen	533.569			533.569
Vastrentende waarden	555.084			555.084
Derivaten		135.952		135.952
Overige beleggingen		45.009	53.739	98.748
Totaal belegd vermogen	1.088.653	180.961	205.367	1.474.981

	2012	2011
[2] Herverzekering	6.775	6.831
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en dividend		
Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
– Vastrentende waarden	5.488	5.154
– Derivaten	5.449	6.914
– Liquide middelen	0	5
	10.937	12.073
Beleggingen		
Debiteuren effecten	18.343	0
Overige vorderingen		
Terugvorderbare dividendbelasting	508	714
Rekening courant herverzekeraars	29	0
Overige	10	12
	547	726
Totaal vorderingen en overlopende activa	29.827	12.799
[4] Liquide middelen		
Kas Bank N.V.	6.469	267
ING Bank N.V.	1.018	1.015
	7.487	1.282
Totaal activa	1.483.192	1.301.331

Passiva	2012		2011	
[5] Reserves				
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	-87.397		-66.372	
Af/bij: voor/uit solvabiliteitsreserve	-12.222		12.454	
Saldobestemming boekjaar	61.527		-33.479	
Stand per 31 december	-38.092		-87.397	
Solvabiliteitsreserve				
Stand per 1 januari	172.565		185.019	
Bij/af: uit/naar algemene reserve	12.222		-12.454	
Stand per 31 december	184.787		172.565	
Totaal Reserves	146.695		85.168	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	54.639	104,1%	49.496	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	184.787	114,0%	172.565	114,4%
Het beschikbare eigen vermogen bedraagt	146.695		85.168	
De dekkingsgraad is		111,1%		107,1%
De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
De berekening is als volgt: $(146.695 + 1.318.954 + 3.558) / (1.318.954 + 3.558) \times 100\% = 111,1\%$				
[6] Langlopende schuld				
VPL-Overgangsregeling				
Stand per 1 januari	0		0	
Van voorziening overgangsregelingen	5.255		0	
Stand per 31 december	5.255		0	

	2012	2011
[7] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:		
Deelnemers (incl. vutters en arbeidsongeschikten)	668.156	625.837
Gewezen deelnemers	189.623	159.421
Pensioengerechtigden	467.950	408.720
Totale voorziening pensioenverplichtingen	1.325.729	1.193.978
Af: herverzekering	-6.775	-6.831
Blijft: voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening	1.318.954	1.187.147
Eigen rekening		
Stand per 1 januari	1.187.147	1.006.607
Toevoeging pensioenopbouw	38.770	33.944
Toeslagverlening	-7	-69
Waardeoverdrachten	507	-982
Verwachte uitkering	-32.094	-30.634
Toevoeging kostenvoorziening	77	8
Benodigde intrest	18.684	13.292
Wijziging rentetermijnstructuur	93.308	159.106
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	7.089	0
Overige	5.473	5.875
Stand per 31 december	1.318.954	1.187.147
Herverzekering		
Stand per 1 januari	6.831	6.813
Mutatie	-56	18
Stand per 31 december	6.775	6.831
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.325.729	1.193.978

	2012	2011
[8] Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's		
Stand per 1 januari	2.389	2.379
Premies	775	796
Rendementsbijschrijving	324	329
Premies en uitkeringen herverzekering	-5	-5
Mutatie i.v.m. invalideren en revalideren	-1.865	-823
Overschrijding maximum	0	-287
Stand per 31 december	1.618	2.389
Voorziening overgangsregelingen		
Stand per 1 januari	4.767	6.748
Bij: bijdragen	3.875	3.982
Bijschrijving rente	678	647
	9.320	11.377
Af: contante waarde toegekende pensioenen	-4.065	-6.610
Af: overheveling naar VPL-Overgangsregeling	-5.255	0
Stand per 31 december	0	4.767
Voorziening slotuitkering		
Stand per 1 januari	1.295	1.019
Bijschrijving rente	21	14
Overige mutaties	183	262
Stand per 31 december	1.499	1.295
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening		
Stand per 1 januari	423	373
Risicopremies	-28	-26
Bijschrijving rente	6	5
Overige mutaties	40	71
Stand per 31 december	441	423
Totaal overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	3.558	8.874

Schattingswijziging

Ultimo 2012 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verlaagd met 2,4%-punt als gevolg van de toepassing van de Ultimate Forward Rate (UFR) in plaats van de rentetermijnstructuur. Dit wordt gezien als een schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorzieningen ad. € 32,2 miljoen is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Verder heeft in 2012 de Commissie Overlevingstafels van het AG een herziening van de AG-prognosetafel 2010-2060 gepubliceerd, zijnde de AG-prognosetafel 2012-2062, en heeft het fonds besloten over te gaan op deze nieuwe overlevingstafel. Dit wordt gezien als een schattingswijziging. Ultimo 2012 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verhoogd met 0,5%-punt als gevolg van deze schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening ad. € 7,1 miljoen is als mutatie in het resultaat verwerkt.

[9] Kortlopende schulden

	2012	2011
Valutatermijntransacties	0	10.111
Premies		
Dit betreft aan de aangesloten bibliotheken verschuldigde premies.	452	1.204
Administratiekosten	595	11
Loonheffing en sociale premies	608	610
Vooruitontvangen waardeoverdrachten	0	417
Uitkeringen	2	0
Effecten	122	587
Overige	176	371
	1.955	13.311
Totaal passiva	1.483.192	1.301.331

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken hebben in 2012 geen bezoldiging ontvangen. Wel is aan bestuursvergoedingen, vacatiegelden en overige vergoedingen een totaalbedrag van door de stichting uitbetaald ten behoeve van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de deelnemersraad.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2012 had Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2012	2011
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	3.892	5.476
Zakelijke waarden	1.536	765
Vastrentende waarden	10.338	10.112
Derivaten	10.807	11.989
Subtotaal	26.573	28.342
Liquide middelen	7	29
Bijdragen van werkgevers en werknemers	5	17
Overige	1	6
Totaal directe beleggingsopbrengsten	26.586	28.394
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	-2	-249
Zakelijke waarden	285	-2.753
Vastrentende waarden	1.004	-1.038
Derivaten	36.489	6.974
Overige beleggingen	558	200
Valutaverschillen	-5	124
Subtotaal	38.329	3.258

	2012	2011
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	5.767	-4.937
Zakelijke waarden	74.210	-20.135
Vastrentende waarden	37.077	9.492
Derivaten	4.236	118.230
Overige beleggingen	-1.365	1.223
Subtotaal	119.925	103.873
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	158.254	107.131
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon	-672	-387
Bewaarloon	-92	-92
Totaal kosten vermogensbeheer	-764	-479
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	184.076	135.046
[11] Bijdragen van werkgevers en werknemers		
OP-premie ¹⁾	42.957	44.060
FVP-premies	175	256
	43.132	44.316
Kostendeekkende premie	46.735	42.117
Gedempte kostendeekkende premie	37.511	37.715
Feitelijke premie	39.082	40.079
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	39.282	34.332
Opslag instandhouden vereist vermogen	5.657	6.248
Kostenopslag	1.796	1.537
	46.735	42.117

1) Inclusief premie t.b.v. prepensioen.

	2012	2011
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	30.058	30.608
Opslag instandhouden vereist vermogen	5.657	5.571
Kostenopslag	1.796	1.536
	37.511	37.715
[12] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	538	1.379
Overgedragen pensioenverplichtingen	-145	-2.666
	393	-1.287
[13] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdompensioen	-21.220	-18.583
Invalideitpensioen	-396	-423
Partnerpensioen	-2.771	-2.650
Wezenpensioen	-66	-62
Prepensioen	-7.415	-8.727
Subtotaal	-31.868	-30.445
Andere uitkeringen		
Overlijdensuitkeringen	-27	-21
Compensatie overhevelingstoelag	-297	-295
Afkopen	-266	-193
Subtotaal	-590	-509
Totaal pensioenuitkeringen	-32.458	-30.954

	2012	2011
[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Toevoeging pensioenopbouw	-38.770	-33.944
Toeslagverlening	7	69
Waardeoverdrachten	-507	982
Verwachte uitkering	32.094	30.634
Toevoeging kostenvoorziening	-77	-8
Benodigde intrest	-18.684	-13.292
Wijziging rentetermijnstructuur	-93.308	-159.106
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-7.089	0
Overige	-5.473	-5.875
	-131.807	-180.540
[15] Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	771	-10
Voorziening overgangsregelingen	-488	1.981
Voorziening slotuitkering	-204	-276
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	-18	-50
	61	1.645
[16] Herverzekering		
Premies		
Invaliditeitsrisico	-5	-10
Overlijdensrisico	-28	-38
	-33	-48
Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	528	490
Totaal herverzekering	495	442

	2012	2011
[17] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-1.511	-1.308
Accountant (uitsluitend controle jaarrekening)	-42	-35
Actuaris	-258	-248
De Nederlandsche Bank	-82	-61
Vergoedingen bestuur, deelnemersraad en verantwoordingsorgaan	-376	-289
Contributie Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen	-38	-38
Overige	-127	-167
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.434	-2.146
[18] Overige baten en lasten		
Diversen	69	-1
Saldo van baten en lasten	61.527	-33.479
	2012	2011
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsopbrengsten	70.893	-38.584
Premies	-2.056	4.193
Waardeoverdrachten	-114	-304
Kosten	0	1
Uitkeringen	187	195
Sterfte	969	547
Arbeidsongeschiktheid	0	286
Reguliere mutaties	-435	184
Toeslagverlening	7	46
Incidentele mutaties voorziening	-8.002	-41
Overige	78	-2
	61.527	-33.479

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig Eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig Eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen (het standaardmodel). Het Eigen vermogen van het pensioenfonds per 31 december 2012 is lager dan het Vereist eigen vermogen volgens het standaardmodel, zodat het pensioenfonds hierdoor een langetermijnherstelplan heeft moeten indienen.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en S8. Tevens wordt rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie effect). Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën:

	2012		2011	
	€	%	€	%
<i>Op basis van de strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	15.041	1,1	5.089	0,4
Zakelijke waarden risico (S2)	168.821	12,8	160.261	13,4
Valutarisico (S3)	21.544	1,6	32.911	2,7
Grondstoffenrisico (S4)	20.526	1,6	20.552	1,7
Kredietrisico (S5)	7.238	0,5	13.106	1,1
Verzekeringstechnisch risico (S6)	40.414	3,1	39.703	3,3
Concentratierisico (S8)	3.524	0,3	0	0,0
Diversificatie-effect	-92.321	-7,0	-99.057	-8,2
Vereist eigen vermogen (strategisch)	184.787	14,0	172.565	14,4
Aanwezige dekkinggraad		111,1		107,1
Minimaal vereiste dekkinggraad		104,1		104,1
Vereiste dekkinggraad (strategisch)		114,0		114,4
Vereiste dekkinggraad (feitelijk)		112,9		111,6

De dekkinggraad wordt berekend door het eigen vermogen plus de technische voorzieningen (exclusief herverzekering) te delen door de technische voorzieningen (exclusief herverzekering). Het afgelopen jaar is deze, op grondslagen van het Pensioenfonds, toegenomen van 107,1% (2011) naar 111,1% (2012).

Renterisico

De waarde van de beleggingen in vastrentende waarden kan fluctueren als gevolg van de verandering in marktrentes. Vanaf 2007 worden ook de verplichtingen op marktrente gewaardeerd, waardoor de waarde van de verplichtingen eveneens fluctueert als gevolg van verandering in marktrentes.

Voor de vaststelling van het renterisico worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de technische voorziening voor risico fonds. Alle rentegevoelige beleggingen worden bij de bepaling van het renterisico meegenomen. Het fonds kent naast de rentegevoelige beleggingen in staatsobligaties ook beleggingen in overige rentegevoelige beleggingen zoals bedrijfsobligaties. Daarnaast verlagen de rentederivaten in de portefeuille het aanwezige renterisico.

Op basis van de berekende renteschokken is de feitelijke renteafdekking ultimo 2012 gelijk aan 88,4%. In vergelijking tot de beoogde strategische afdekking van 87,8% betekent dit een verschil van 0,6%-punt. Deze renteafdekkingen zijn bepaald door het renterisico van de rentegevoelige beleggingen af te zetten tegen het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds. Het renterisico van de rentegevoelige beleggingen is vastgesteld gebruikmakende van de zuivere marktrente (i.e. swaprente), terwijl het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds is bepaald op basis van de DNBrentetermijnstructuur. Doordat de verplichtingen op basis van de DNB-rentetermijnstructuur lager worden vastgesteld dan op marktwaarde, wordt het afdekkingspercentage hier hoger bepaald dan op basis van de marktwaarde.

Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen.

De door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur voor het vaststellen van de pensioenverplichtingen per ultimo 2012 heeft per saldo een verhogend effect op de technische voorzieningen van 159.106.

Duratie van de vastrentende waarden 11,9 (2011: 15,3)

Duratie van de pensioenverplichtingen 16,6 (2011: 17,0)

Gebruikmakende van bovenstaand beschreven methodiek volgt een risicofactor voor het renterisico van 14.288 op basis van de feitelijke verdeling ultimo 2012 en een renterisico van 15.041 op basis van de strategische verdeling ultimo 2012.

Zakelijke waarden risico

Mogelijke waardedalingen van beleggingen voor het vastgoed en de aandelen zijn in het hiervoor genoemde standaardmodel begrepen. Hiervoor wordt een gedifferentieerde berekening naar categorieën van markten en beleggingen uitgevoerd. Ter zake van het zakelijke waarden risico worden risico-inschattingen aan de hand van de in de markt gebruikelijke risicoparameters gemaakt. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. Dit wordt gerealiseerd door te beleggen in beleggingsfondsen waarin de mix van beleggingen zeer divers is.

	2012		2011	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Onroerende zaken:				
- Aandelen vastgoedmaatschappijen	151.628	22,1	143.832	25,6
Aandelen:				
- Ontwikkelde markten	468.376	68,4	369.194	65,7
- Opkomende markten	65.195	9,5	49.120	8,7
Totaal	685.199	100,0	562.146	100,0

Valutarisico

De pensioenverplichtingen luiden in euro's, de mogelijke risico's als gevolg van valutakoersontwikkelingen komen daarom alleen bij de beleggingen tot uitdrukking. Het valutarisico is van belang voor zowel directe posities in een valuta, als voor beleggingen die gewaardeerd zijn in een andere valuta.

Voor de vaststelling van het valutarisico wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta van 20%. In totaliteit is 42,9% van de totale portefeuille belegd in objecten tegen andere valuta dan de euro. Hiervan wordt 84,1% afgedekt door middel van valutaderivaten. De strategische blootstelling in niet-eurolanden is vastgesteld op basis van de landenverdeling van de onderliggende benchmark, waarbij rekening is gehouden met de strategische valuta-afdekking. Het valutarisico (S3) draagt voor 0,2%-punt bij aan de vereiste dekkinggraad op basis van de feitelijke beleggingsmix en voor 0,2%-punt aan de vereiste dekkinggraad op basis van de strategische beleggingsmix.

Op basis van de feitelijke beleggingsverdeling ultimo 2012 bedraagt het valutarisico 18.347. Op basis van de strategische verdeling resulteert een valutarisico van 21.544.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerder valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2012:

in duizenden euro	aankoop transacties	verkoop transacties	resultaat	uiterlijke einddatum
Euro	432.290		432.290	18 maart 2013
Japanse Yen		-46.028	-46.028	18 maart 2013
Britse Pond		-66.196	-66.196	18 maart 2013
Zwitserse Franc		-22.723	-22.723	18 maart 2013
US Dollar		-291.854	-291.854	21 februari 2013
Totaal	432.290	-426.801	5.489	

Grondstoffenrisico

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen voorgeschreven. Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%.

Het grondstoffenrisico bedraagt 16.385 op basis van de feitelijke verdeling en 20.526 op basis van de strategische verdeling.

Kredietrisico

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Ter beperking van het kredietrisico gelden binnen het pensioenfonds restricties voor de samenstelling van de vastrentende portefeuilles met betrekking tot geografische spreiding, verdeling over verschillende debiteurencategoriën, de minimale kwaliteit van de debiteur ("rating") en voor de omvang van de beleggingen per debiteur.

	2012		2011	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	199.869	36,0	261.437	61,4
AA	104.344	18,8	10.362	2,4
A	47.181	8,5	53.819	12,6
BBB	81.850	14,7	33.629	7,9
Lager dan BBB	91.583	16,5	43.346	10,2
Geen rating	30.257	5,5	23.228	5,5
Totaal	555.084	100,0	425.821	100,0

	2012		2011	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	52.229	9,4	11.343	2,7
Resterende looptijd 1-5 jaar	222.830	40,1	226.182	53,1
Resterende looptijd >= 5 jaar	280.025	50,5	188.296	44,2
Totaal	555.084	100,0	425.821	100,0

Ultimo 2012 bedraagt het kredietrisico 9.370 op basis van de feitelijke verdeling en 7.238 op basis van de strategische verdeling.

Verzekeringstechnisch risico (actuaireel risico)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Volgens informatie van het CBS en het Actuarieel Genootschap stijgt de levensverwachting van mannen en vrouwen sneller dan eerder werd aangenomen.

Het overlijdensrisico ontstaat doordat deelnemers eerder komen te overlijden dan gemiddeld verondersteld in de tarifiering. Dit geldt voor pensioenvormen waarvoor een uitkering bij overlijden is verzekerd (bijvoorbeeld nabestaandenpensioen). Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht.

Ultimo 2012 kent het verzekeringstechnisch risico van zowel de feitelijke als de strategische verdeling een omvang van 40.414.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Ultimo 2012 bedraagt het concentratierisico zowel op basis van de feitelijke verdeling als op basis van de strategische verdeling 3.524.

	2012		2011	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden				
<i>Verdeling zakelijke waarden per regio:</i>				
Onroerende zaken:				
– Europa	118.329	17,3	118.691	21,1
– Wereldwijd	33.299	4,9	25.141	4,5
Aandelen:				
– Opkomende markten	60.726	8,9	42.989	7,6
– Europa	187.886	27,4	133.570	23,8
– Azië	42.883	6,3	35.718	6,4
– Noord Amerika	208.174	30,4	179.474	31,9
– Pacific	33.900	4,9	26.563	4,7
Totaal	685.197	100,0	562.146	100,0

	2012		2011	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Onroerende zaken:				
– Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	151.628	22,1	143.832	25,7
Aandelen:				
– Financiële instellingen	147.735	21,6	106.028	18,9
– Informatietechnologie	66.379	9,7	53.756	9,6
– Industriële ondernemingen	59.559	8,7	38.063	6,8
– Niet-cyclische consumentengoederen	71.712	10,5	48.887	8,7
– Cyclische consumentengoederen	42.378	6,2	44.387	7,9
– Farmacie	41.470	6,1	40.206	7,2
– Energie	43.292	6,3	38.060	6,8
– Nutsbedrijven	7.622	1,1	8.021	1,4
– Telecommunicatie	21.684	3,2	19.149	3,4
– Basisindustrieën	31.168	4,5	21.509	3,8
– Andere sectoren	570	0,1	248	0,0
Totaal	685.197	100,0	562.146	100,0

Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden

Onroerende zaken:				
– ING Dutch Residential Fund IV	61.487	9,0	63.234	11,2
Aandelen:				
– Robeco Emerg. Market Eq SICAV	38.892	5,7	26.155	4,7
– ING Multimanager Europe Equity Fund	131.361	19,2	97.512	17,3
– ING Multimanager North America Equity Fund	197.733	28,9	169.391	30,1
– Goldman Sachs			55.104	9,8
Totaal	429.473	62,7	411.396	73,2

	2012		2011	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	380.685	68,6	312.166	73,3
Wereldwijd	3.667	0,7	3.754	0,9
Opkomende markten	71.089	12,8	59.068	13,9
Azië	2.441	0,4	2.224	0,5
Noord Amerika	89.784	16,2	46.739	11,0
Pacific	5.990	1,1	1.870	0,4
Overige	1.428	0,3	0	0,0
Totaal	555.084	100,0	425.821	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties, niet index-linked	315.911	56,9	288.784	67,8
Index-linked obligaties	52.426	9,4	32.738	7,7
Hypothecaire leningen	352	0,1	247	0,1
Bedrijfsobligaties	184.595	33,3	102.021	24,0
Kortlopende vorderingen op banken	1.800	0,3	2.031	0,5
Totaal	555.084	100,0	425.821	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

Standard Life-Pan Eur Corp-D	40.271	7,3	17.868	4,2
Germany (Fed Rep)	83.345	15,0	84.980	20,0
Dutch Govt	78.831	14,2	68.555	16,1
France Govt	38.529	6,9	39.555	9,3
M&G Investment Man	45.201	8,1	32.195	7,6
Vanguard Inv Ser Eurozone Infl-Lkd BD	47.022	8,5	32.743	7,7
Stone Harbor Inv Emg Markets Local CCY	45.832	8,3	44.302	10,4
INI EFIF (HC)	32.988	5,9	24.300	5,7
Neuberger Ber inv High Yield BD EUR	35.487	6,4	0	0,0
Nordea US High Yield BD FD HXE EUR	39.061	7,0	18.773	4,4
Totaal	486.567	87,6	363.271	85,4

	2012		2011	
	€	%	€	%
Derivatenposities				
Rentederivaten:				
- Swaps	77.064	56,7	124.840	61,5
- Call opties, gekocht	33.308	24,5	0	0,0
- Put opties, gekocht	0	0,0	58.970	29,1
- Overige instrumenten	10.019	7,4	-36	0,0
Aandelencontracten:				
- Put opties, geschreven	0	0,0	-4.040	-2,0
- Put opties, gekocht	10.849	8,0	23.300	11,5
- Call opties, geschreven	-1.630	-1,2	-698	-0,3
- Call opties, gekocht	0	0,0	348	0,2
Valutacontracten:				
- Termijncontracten of equivalenten	5.489	4,0	-10.687	-5,3
- Kredietderivaten				
- Credit default swaps	28	0,0	25	0,0
- Overige instrumenten	825	0,6	10.546	5,2
Totaal	135.952	100,0	202.568	100,0

	2012		2011	
	€	%	€	%
Overige beleggingen				
Hedgefonds	0	0,0	19.141	20,8
Commodities	53.739	54,4	55.104	59,7
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	26.536	26,9	17.990	19,5
Overig	18.473	18,7	0	0,0
Totaal	98.748	100,0	92.235	100,0

Utrecht, 19 juni 2013

Het bestuur

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Financiering

Toeslagbeleid

Opgebouwde pensioenen van deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers kunnen jaarlijks aangepast worden op basis van de prijsinflatie, indien en voorzover de middelen dat toelaten, een en ander ter beoordeling van het bestuur.

Premiebeleid

De in het pensioenfonds op te bouwen pensioenaanspraken worden gefinancierd door middel van het systeem van jaarlijkse koopsommen. Het benodigde bedrag is gelijk aan de som van:

- de koopsom aan het eind van het jaar benodigd voor de verhoging, per de eerste januari volgend op de berekeningsdatum, van de reglementair toegezegde pensioenen wegens indexatie;
- de koopsom aan het begin van het jaar benodigd voor inkoop van de pensioenen betrekking hebbende op het komende kalenderjaar;
- de risicopremies aan het begin van het jaar voor het niet ingekochte deel van het partner- en wezenpensioen.

De risicopremies aan het begin van het jaar voor de voortzetting van de reglementaire pensioenopbouw en risicodekking ten laste van het pensioenfonds gedurende arbeidsongeschiktheid en voor de verzekering van het arbeidsongeschiktheids- en WAO-hiaatpensioen.

De middelen die het pensioenfonds nodig heeft voor de financiering van de pensioenverplichtingen komen uit de premieontvangsten en de beleggingsopbrengsten van het pensioenfonds.

De premie voor het OP-pakket en het Prepensioenpakket worden van jaar tot jaar vastgesteld door het bestuur. De premie voor 2012 is door het bestuur vastgesteld op 22,5% van de salarissom.

Het verhaal op de deelnemers voor het OP-pakket, het Prepensioenpakket en het IP-pakket worden door het pensioenfonds van jaar tot jaar vastgesteld en door de aangesloten werkgevers op hun loon ingehouden, en tezamen met hun eigen bijdrage aan het pensioenfonds voldaan. Er wordt naar gestreefd het verhaal op de deelnemers te stellen op ongeveer eenvierde deel van de totale kosten.

Resultaatbestemming

Bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Aan de algemene reserve worden jaarlijks toegevoegd respectievelijk onttrokken de winsten en verliezen, voor zover die niet reeds zijn toegevoegd respectievelijk onttrokken aan de solvabiliteitsreserve.

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2012 als volgt te verdelen:

	2012
	x € 1.000
Algemene reserve	61.527
	<hr/> 61.527 <hr/>

Uitvoering

De bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en in het reglement. De verdeling van de bevoegdheden tussen het fonds en de administrateur is contractueel vastgelegd. De volledige administratie alsmede het vermogensbeheer en uitvoerende actuariële werkzaamheden van het POB zijn opgedragen aan AZL. De adviserende actuaris van het fonds is Mercer B.V. te Amstelveen en de waarmerkende actuaris is Towers Watson B.V. te Amstelveen. De accountant is Ernst & Young Accountants LLP te Maastricht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te s'-Gravenhage is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2012.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

Met betrekking tot artikel 126 (technische voorzieningen) merk ik op dat in de actuariële grondslagen van het pensioenfonds nog geen rekening wordt gehouden met de in 2012 door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde cijfers over de levensverwachting naar inkomensniveau per huishouden. Ik heb het pensioenfonds verzocht in 2013 onderzoek te doen naar de mogelijke gevolgen die deze nieuwe cijfers hebben op de veronderstelde levensverwachting van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en als gevolg daarvan op de hoogte van de technische voorzieningen.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort.

Amstelveen, 19 juni 2013

drs. R.E.V. Meijer AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te 's-Gravenhage gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Maastricht, 19 juni 2013

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA